

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เรื่อง ห้องเรียนของคนหลายวัย การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ประการแรก เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ในอดีตถึงปัจจุบัน ประการที่สอง เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในห้องเรียนของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต และประการที่สาม เพื่อศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มคนที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ กลุ่มคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ซึ่งได้แก่ กลุ่มวัยเด็กและเยาวชน กลุ่มวัยแรงงานและกลุ่มผู้สูงวัย จำนวน 30 คน พื้นที่วิจัยคือ ตำบลกำแพง อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต พื้นที่ขับเคลื่อนนวัตกรรม คือ บ้านหนองอ่าง บ้านคอกรักและบ้านไพรทอง ตำบลกำแพง อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ใช้การวิจัยผสมวิธี (Mixed Methodology) ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งรายละเอียดออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ในอดีตถึงปัจจุบัน

งานวิจัยเรื่อง ห้องเรียนของคนหลายวัย ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัย ในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ในอดีตถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. การศึกษาปฏิสัมพันธ์ของคนหลายวัยในอดีตและปัจจุบัน
2. วิธีการศึกษา
3. ข้อค้นพบจากการศึกษา

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นลำดับ ดังนี้

1. การศึกษาปฏิสัมพันธ์ของคนหลายวัยในอดีตและปัจจุบัน

1.1 ความสำคัญ

มุ่งเน้นที่จะศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนหลายวัย ในเชิงความคิด ร่วมคิด ร่วมทำและร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น บนหลักการพึ่งพาตนเอง ที่คำนึงถึง ศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก โดยคาดหวังว่าจะเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในอดีตถึงปัจจุบัน

นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นเรื่อง ห้องเรียนของคนหลายวัย เป็นนวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) ที่มุ่งเน้นให้กลุ่มคนหลายวัยมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงความคิด ร่วมคิด ร่วมทำและร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาท้องถิ่น บนหลักการพึ่งพาตนเอง ที่คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด กระบวนการกิจกรรมห้องเรียนของคนหลายวัย มีหลายรูปแบบและเนื้อหา ดังนั้น จึงต้องทำการศึกษาค้นคว้าและออกแบบการวิจัย โดยมีคำถามในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในอดีตถึงปัจจุบันเป็นอย่างไร 2) กระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัยในพื้นที่ ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ดควรเป็นอย่างไร และ 3) พฤติกรรมของกลุ่มคนที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัยเป็นอย่างไร และมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในอดีตถึงปัจจุบัน 2) เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในห้องเรียนของคนหลายวัยในพื้นที่ ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด และ 3) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มคนที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย

งานวิจัยนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ผสมผสานวิธีคิดและระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเข้าด้วยกัน และประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิทยาของงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นหรือ CBR ซึ่งมีอยู่ 7 ขั้นตอน คือ

- 1) แสวงหาตัวนักวิจัย 2) พัฒนาโจทย์วิจัย 3) การออกแบบวิจัย 4) การทำความเข้าใจร่วม
- 5) การจัดการข้อมูล 6) การใช้ประโยชน์จากข้อมูล และ 7) การถอดและสรุปบทเรียน และในการวิจัยนี้ใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้แก่ เวทีชาวบ้าน การสนทนากลุ่ม การสนทนา

กลุ่มย่อย การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และข้อมูลส่วนหนึ่งเป็นเชิงปริมาณ เพื่ออธิบายคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย มีลำดับการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในอดีตถึงปัจจุบัน ดังนี้

1. จัดตั้งผู้ช่วยนักวิจัย โดยตั้งจากคนในชุมชนเพื่อจดบันทึก (Journal) ข้อมูลประสานงานระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมายและผู้คนในชุมชน และทำความเข้าใจประเด็นที่ศึกษา
2. ค้นหากลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมายเพื่อทำความเข้าใจประเด็นที่ศึกษา
3. จัดเวทีชาวบ้าน “พ่่าข้าวเล่าความหลัง” เพื่อกำหนดประวัติศาสตร์ชุมชน (Time-line)
4. ศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่บ้านหนองอ่าง ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จากอดีต (ก่อนปี พ.ศ. 2400 ถึง 2550) ถึงปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2551-ปัจจุบัน)
5. ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัยและตัวแทนกลุ่มผู้ให้ข้อมูล สนทนากลุ่มย่อยเพื่อปรับประยุกต์หลักพุทธธรรม อริสัจ 4 ให้เป็นคำถามนำ เพื่อการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยได้ 4 คำถาม
6. ผู้วิจัย ผู้ช่วยนักวิจัยและตัวแทนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลกำหนดปฏิทินการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพงจากอดีตถึงปัจจุบัน
7. ดำเนินการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพงจากอดีตถึงปัจจุบัน
8. สังเคราะห์คุณลักษณะคนที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย จากหลักพุทธธรรม อริสัจ 4 ได้ 4 ประการ
9. วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยในการเรียนรู้ร่วมกันในตำบลกำแพง เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในห้องเรียนของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

2. วิธีการศึกษา

2.1 ขั้นตอนในการศึกษาวิจัย

2.1.1 กลุ่มเป้าหมาย คนหลายวัยในตำบลกำแพง ประกอบด้วย วัยเด็กและเยาวชน วัยแรงงานและผู้สูงวัย จำนวน 100 คน

2.1.2 วิธีการที่ใช้

- 1) เวทีชาวบ้าน
- 2) การประชุมกลุ่มย่อย
- 3) การสัมภาษณ์
- 4) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม
- 5) การสัมภาษณ์เชิงลึก
- 6) การสนทนากลุ่ม

2.1.3 ขั้นตอนในการศึกษา

1) ศึกษาเอกสาร รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิประวัติการก่อตั้งหมู่บ้าน วัดและโรงเรียน และแนวคิดทฤษฎีนิเวศวัฒนธรรม กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน กำหนดกรอบการศึกษาและวิเคราะห์ผลการศึกษา

2) การวิจัยภาคสนาม

2.1) ประชุมชี้แจงโครงการ เพื่อสร้างความเข้าใจ

2.2) สํารวจข้อมูลพื้นที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ ทรัพยากร

วิถีความเป็นอยู่ ทำแผนที่เดินดิน

2.3) การสังเกต โดยวิธีสังเกตแบบมีส่วนร่วม

2.4) การสัมภาษณ์เชิงลึก

2.5) การประชุมกลุ่มย่อย

2.1.4 ระยะเวลาในการศึกษา 1 เดือน (ตุลาคม พ.ศ. 2556)

ตารางที่ 5 ปฏิทินการดำเนินงานการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง จากอดีตถึงปัจจุบัน

กิจกรรม	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	สิ่งที่ได้รับ
1. ตั้งกลุ่ม ประกอบด้วย ผู้ช่วยนักวิจัย	คนหลายวัยใน ชุมชน ได้แก่ วัยเด็ก และเยาวชน วัย แรงงาน และผู้สูงวัย	เวทีชาวบ้าน	ได้กลุ่มผู้ช่วยนักวิจัยจำนวน 10 คน จากวัยเด็ก 3 คน วัยแรงงาน 3 คน ผู้สูงวัย 4 คน
2. ค้นหากลุ่มผู้ให้ ข้อมูลและ กลุ่มเป้าหมาย	1. ปราชญ์ชาวบ้าน 2. ผู้นำชุมชน 3. คนหลายวัยใน ชุมชน	1. สัมภาษณ์เชิงลึก 2. สนทนากลุ่ม 3. สนทนากลุ่มย่อย 4. การสังเกตแบบมี ส่วนร่วม	ได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลและ กลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน ประกอบด้วยคนหลายวัยใน 3 หมู่บ้านคือบ้านหนองอ่าง บ้านคอกกรักและ บ้านไทรทอง
3. เวทีชาวบ้าน จัดทำวิวัฒนาการ ชุมชน (Timeline)	1. กลุ่มคนหลายวัย 2. ผู้นำชุมชน 3. ปราชญ์ชาวบ้าน	1. เวทีชาวบ้าน 2. สนทนากลุ่มย่อย 3. สัมภาษณ์เชิงลึก 4. การสังเกตแบบมี ส่วนร่วม	ได้ Time-line ยุคอดีต 2 ยุค คือ 1. ยุคก่อนพ.ศ. 2400-2460 และ 2. ยุค พ.ศ. 2461-2550) ยุคปัจจุบัน 1 ยุค (2551- ปัจจุบัน)
4. สืบค้นข้อมูล อดีตถึงปัจจุบัน ตาม Timeline	1. กลุ่มคนหลายวัย 2. ผู้นำชุมชน 3. ปราชญ์ชาวบ้าน	1. เวทีชาวบ้าน 2. สนทนากลุ่มย่อย 3. สัมภาษณ์เชิงลึก	ได้ ข้อมูลอดีต 2 ยุค และปัจจุบัน 1 ยุค
5. ศึกษาหลักพุทธ ธรรม อริยสัจ 4 มรรค 8 นำมา แปลงเป็นคำถาม	1. ผู้วิจัย 2. ผู้ช่วยผู้วิจัย 3. ตัวแทนกลุ่มผู้ให้ ข้อมูล	สนทนากลุ่มย่อย	ได้คำถามในการศึกษาปฏิสัมพันธ์ ระหว่างวัยของคนในชุมชน
6. ทำแผนภูมิผู้ให้ ข้อมูล กำหนด ปฏิทิน ศึกษา ปฏิสัมพันธ์	1. ผู้วิจัย 2. ผู้ช่วยผู้วิจัย	สนทนากลุ่มย่อย	ได้ปฏิทินการดำเนินงาน

กิจกรรม	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	สิ่งที่ได้รับ
7. คำแนะนำ ตามปฏิทิน	1. ผู้วิจัย 2. ผู้ช่วยผู้วิจัย 3. ผู้ให้ข้อมูล 4. กลุ่มเป้าหมาย 5. คนหลายวัย ได้แก่ วัยเด็กและเยาวชน วัยแรงงาน ผู้สูงวัย	1. เวทีชาวบ้าน 2. สันทนาการ 3. สันทนาการย่อย 4. สัมภาษณ์เชิงลึก 5. สังเกตแบบมีส่วนร่วม	มองผ่าน 3 ประเด็น คือ 1. โครงสร้างประชากร 2. วิธีการดำเนินชีวิต 3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย
8. สังเคราะห์ คุณลักษณะ ของคนหลายวัย ในชุมชน	1. ผู้วิจัย 2. ผู้ช่วยผู้วิจัย 3. ตัวแทนกลุ่มผู้ให้ ข้อมูล	สันทนาการย่อย	ได้คุณลักษณะของคนหลายวัยใน ชุมชน
9. วิเคราะห์ข้อมูล	1. ผู้วิจัย 2. ผู้ช่วยผู้วิจัย 3. ตัวแทนกลุ่มผู้ให้ ข้อมูล	สันทนาการย่อย	ได้ข้อมูลจุดอ่อน จุดแข็งของชุมชน

2.2 การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอกษัตริย์ จังหวัดร้อยเอ็ด จากอดีตถึงปัจจุบัน ดังรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 จัดตั้งผู้ช่วยนักวิจัย โดยตั้งจากคนในชุมชน ได้แก่ นายละมัย พายุหะ อายุ 75 ปี อาชีพ ข้าราชการบำนาญ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านไทรทอง ตำบลกำแพง อำเภอกษัตริย์ จังหวัดร้อยเอ็ด ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล กลุ่มเป้าหมายและคนในชุมชน นางสาวจิตรภรณ์ ศาตรา อายุ 26 ปี อาชีพ พนักงานจ้าง ตามภารกิจ ตำแหน่ง บุคลากรสนับสนุนการสอน โรงเรียนทุ่งกุลาประชานุสรณ์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด ทำหน้าที่บันทึกข้อมูลและทำการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย และ นางอนงค์ นาพิมพ์ อายุ 54 ปี อาชีพ ช่างนา อดีต ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนองอ่าง หมู่ที่ 1 ตำบลกำแพง อำเภอกษัตริย์ จังหวัดร้อยเอ็ด ทำหน้าที่สำรวจชุมชน ทำแผนที่ภูมิสังคม ประวัติศาสตร์ชุมชนและวิวัฒนาการของชุมชน

2.2.2 สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย โดยมีวิธีค้นหาจากผู้คนที่เห็นคุณค่าและให้ความสำคัญกับการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น การแบ่งปัน การพึ่งพาอาศัยกัน และเป็นผู้ที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีน้ำใจ มีความรักและเคารพขนบธรรมเนียมประเพณีไทย จากการสำรวจชุมชน การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการทั้งผู้นำชุมชนและคนในชุมชน รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูลการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง

ลำดับที่	ช่วงอายุ (ปี)	เพศชาย	เพศหญิง	จำนวน (คน)	อายุเฉลี่ย	ร้อยละ
1	7-10	1	-	1	10	3.33
2	11-20	3	2	5	15.2	16.67
3	21-30	1	3	4	22.75	13.33
4	31-40	-	1	1	32	3.33
5	41-50	-	3	3	48.67	10
6	51-60	4	2	6	54.17	20
7	61-70	3	-	3	68.67	10
8	71-80	1	2	3	76.33	10
9	81-90	1	2	3	83.33	10
10	91-100	-	1	1	97	3.33
รวม		14	16	30	50.81	100

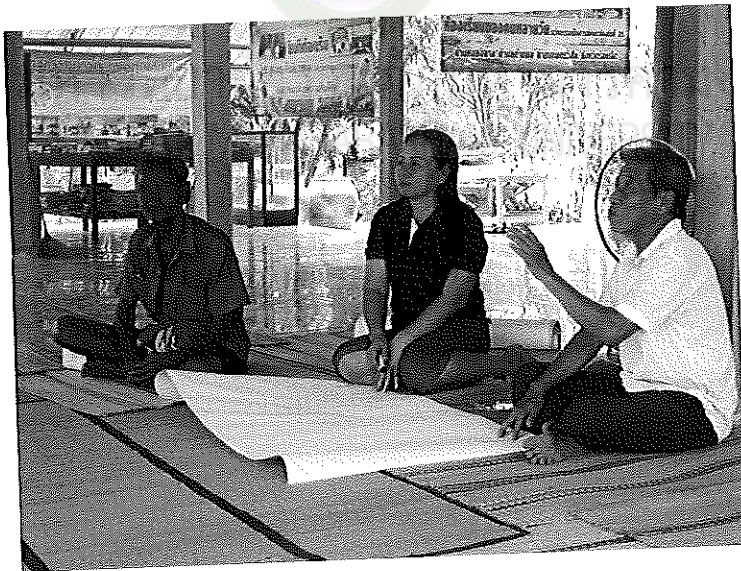
จากตารางที่ 6 พบว่า ผู้ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 51 - 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 20 รองลงมา ช่วงอายุ 11-20 ปี และช่วงอายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.67 และ ร้อยละ 13.33 ตามลำดับ ช่วงอายุ 91-100 ปี น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.33

2.2.3 การจัดเวทีชาวบ้าน “พาข้าวเล่าความหลัง” โดยกลุ่มเป้าหมายได้กำหนดประวัติศาสตร์ชุมชน (Time-line) ร่วมกัน ค้นหาปัญหาที่มีอยู่และชุมชนพยายามแก้ไข ในปัจจุบัน มีสัญญาณความไม่พึงพอใจของชุมชนคือ ปัญหาที่คนส่วนหนึ่งประสบอยู่ ปัญหาสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในสังคมมีความเปราะบาง ปัญหาทางสังคมในหมู่เด็กและเยาวชน ปัญหาคนวัยกระโดด เกิดครอบครัวเหว่งกลางและปัญหาการมีบุตรในวัยที่ไม่พร้อม ปัญหาช่องว่างระหว่างวัยและการเกิดความเสื่อมถอยคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดั่งงาม มีค่านิยม

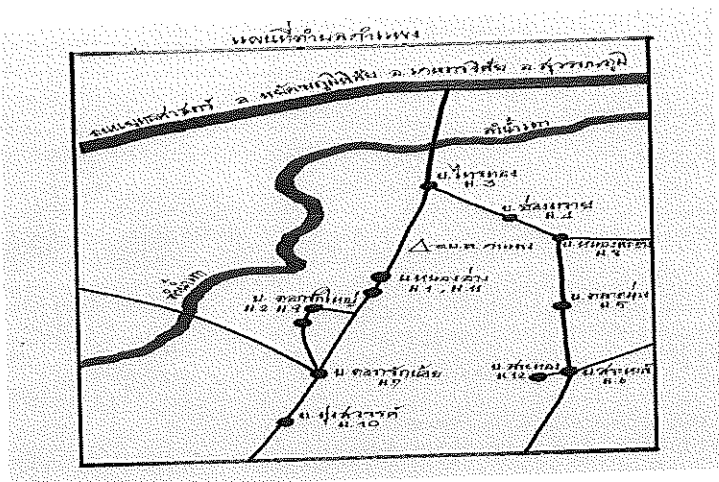
ที่เป็นปัจเจกมากขึ้น ไม่พึ่งพาตัวเองและพึ่งพากัน แบ่งปันกัน ซึ่งปัญหาดังกล่าวจะต้องหา
แนวทางแก้ไขเร่งด่วน โดยการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับคนในชุมชน ให้มีการเรียนรู้ร่วมกัน
ของคนทุกช่วงวัย และได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ให้การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
จะก่อให้เกิดความรักความสามัคคี การพึ่งพาอาศัยกัน การแบ่งปันกันและสร้างสังคมต่อไป

ภาพที่ 2 เวทีชาวบ้าน “พ่จ้าวเล่าความหลัง” 13 ตุลาคม พ.ศ. 2556

ภาพที่ 3 การสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล นายละมัย พายุหะและนายทูล สร้อยศิลา

ภาพที่ 4 แผนที่ชุมชนตำบลกำแพง อำเภอกะหรัง จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2.4 การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกัน

ของคนหลายวัย ในพื้นที่ตำบลกำแพง จากอดีตถึงปัจจุบัน เห็นพ้องต้องกันว่า การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนจะต้องแบ่งการศึกษาออกเป็นยุคอดีตและปัจจุบัน คือ

1) การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัย ในพื้นที่ตำบลกำแพงในอดีต โดยแบ่งเป็น 2 ยุค คือ ยุคก่อตั้งหมู่บ้าน และยุคตั้งวัดและโรงเรียน โดยศึกษาผ่าน 3 ประเด็น คือ 1) ศึกษาผ่านโครงสร้างประชากร 2) ศึกษาผ่านวิถีการดำเนินชีวิต และ 3) ศึกษาผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย

2) การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัย ในพื้นที่ตำบลกำแพงในปัจจุบัน โดยศึกษาผ่าน 3 ประเด็น คือ 1) ศึกษาผ่านโครงสร้างประชากร 2) ศึกษาผ่านวิถีการดำเนินชีวิต และ 3) ศึกษาผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย

2.2.5 การปรับประยุกต์หลักพุทธธรรม ให้เป็นคำถามเพื่อการศึกษา

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัย ในพื้นที่ตำบลกำแพง จากคำบอกเล่าของกลุ่มเป้าหมายจากเวทีชาวบ้านแล้วนั้น ได้นำกลุ่มเป้าหมายมาสนทนากลุ่มย่อยเพื่อปรับประยุกต์หลักพุทธธรรม อริสัจ 4 ให้เป็นคำถามเพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง รายละเอียดดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การปรับประยุกต์หลักพุทธธรรม ให้เป็นคำถามนำเพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย

หลักพุทธธรรม อริสัจ 4	สาระสำคัญหลักธรรม อริสัจ 4	คำถามนำเพื่อศึกษา
ทุกข์	การมีอยู่ของทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ความเศร้าโศก ความโกรธ ความอิจฉาริษยา ความวิตกกังวล ความกลัวและความผิดหวัง ความพลัดพรากจาก ของที่รัก ความเกลียด ความอยาก ความยึดมั่นถือ มั่น ความยึดติดในขั้น 5 ขั้นเป็นทุกข์	ภาวะบีบคั้นทางจิตใจ ในจากอดีตถึงปัจจุบัน ได้แก่สิ่งใด
สมุทัย	เหตุแห่งทุกข์ เพราะอวิชชา ผู้คนจึงไม่สามารถ เห็นความจริงของชีวิต จึงตกอยู่ในเปลวเพลิงแห่ง ตัณหา ความโกรธ ความอิจฉาริษยา ความเศร้า โศก ความวิตกกังวล ความกลัวและความผิดหวัง	การพิจารณาให้เห็น ความจริงของชีวิตทำ อย่างไร
นิโรธ	ความดับทุกข์ การเข้าใจความจริงของชีวิตนำไปสู่ การดับความเศร้าโศกทั้งหมด อันยังให้เกิดความ สงบและความเบิกบาน	การระดมความคิด สร้างทางเลือกโดยใช้ วิธีการใด
มรรค	หนทางนำไปสู่ความดับทุกข์ ได้แก่ อริยมรรค 8 ซึ่งเป็นการดำรงชีวิตอย่างมีสติ ความมีสติจะ นำไปสู่สมาธิและปัญญาจะทำให้พ้นความทุกข์ สู่ศานติและความเบิกบาน	การเลือกปฏิบัติในทาง ที่เหมาะสมอย่างไร

จากตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่า มีคำถามนำ 4 คำถามเพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่าง
กลุ่มคนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง จากอดีตถึงปัจจุบัน
ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ผ่านเครื่องมือสำคัญในการศึกษาประกอบด้วย 1) เวทีชาวบ้าน 2) การระดม
ความรู้ 3) การศึกษาวิวัฒนาการชุมชน 4) แผนที่ภูมิสังคม 5) การสนทนากลุ่มย่อย
6) การสัมภาษณ์และการสัมภาษณ์เชิงลึก และ 7) กิจกรรมเครือข่าย

2.6 กำหนดปฏิทินศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชน ในการเรียนรู้
ร่วมกันของคนหลายวัย ในพื้นที่ตำบลกำแพง จากอดีตถึงปัจจุบัน

การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกันจากอดีต
ถึงปัจจุบัน ในระยะที่ 1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 กำหนดเป็นปฏิทิน ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ปฏิทินการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกัน
ของคนหลายวัย ในพื้นที่ตำบลกำแพง จากอดีตถึงปัจจุบัน

กิจกรรม	กลุ่มผู้ให้ ข้อมูล และ กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ	ระยะเวลา	สิ่งที่ได้รับ
1.ศึกษา ปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่มคน ในการเรียนรู้ ร่วมกันของคน หลายวัย ยุคตั้ง หมู่บ้าน (ก่อนปี 2400 -2460)	1.ผู้นำชุมชน 2.ปราชญ์ ชาวบ้าน 3.ชาวบ้าน 4.ตัวแทน ชุมชน	1.เวทีชาวบ้าน 2.การสนทนา กลุ่มย่อย 3.การ สัมภาษณ์ 4.การ สัมภาษณ์ เชิงลึก	ตุลาคม พ.ศ. 2556	วิวัฒนาการชุมชนการตั้ง หมู่บ้าน โดยมองผ่าน โครงสร้างประชากรใน อดีตวิธีการดำเนินชีวิต กิจกรรมที่ทำให้เกิด ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย
2.ศึกษา ปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่มคน ในการเรียนรู้ ร่วมกันของคน หลายวัย ยุคตั้งวัด และโรงเรียน (ปี พ.ศ. 2461-2550)	1.ผู้นำชุมชน 2.ปราชญ์ ชาวบ้าน 3.ชาวบ้าน 4.ตัวแทน ชุมชน	1.เวทีชาวบ้าน 2.การสนทนา กลุ่มย่อย 3.การ สัมภาษณ์ 4.การ สัมภาษณ์ เชิงลึก	ตุลาคม พ.ศ. 2556	วิวัฒนาการชุมชนยุคการ เรียนรู้จากวัดและ โรงเรียน โครงสร้าง ประชากรในอดีต วิธีการดำเนินชีวิต กิจกรรมที่ทำให้เกิด ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย
3.ศึกษา ปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกลุ่มคน ในการเรียนรู้ ร่วมกันของคน หลายวัย ยุค ปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2551 ถึงปัจจุบัน)	1.ผู้นำชุมชน 2.ปราชญ์ ชาวบ้าน 3.ชาวบ้าน 4.ตัวแทน ชุมชน	1.เวทีชาวบ้าน 2.การสนทนา กลุ่มย่อย 3.การ สัมภาษณ์ 4.การ สัมภาษณ์ เชิงลึก	ตุลาคม พ.ศ. 2556	โครงสร้างประชากร วิธีการดำเนินชีวิต กิจกรรมที่ทำให้เกิด ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย

2.2.7 การดำเนินตามปฏิทิน จากการค้าเนินงานตามปฏิทินที่ร่วมกำหนด ผลการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยในการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง จากอดีตถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1) การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกัน ของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในอดีตถึงปัจจุบัน

1.1) การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในการเรียนรู้ร่วมกันของคน หลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ดในอดีต โดยแบ่งเป็น 2 ยุค คือ 1) ยุคก่อตั้งหมู่บ้าน (ก่อนปี พ.ศ. 2400 -2460) และ 2) ยุคตั้งวัดและ โรงเรียน (พ.ศ. 2461 ถึง 2550)

1.2) การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในการเรียนรู้ร่วมกันของคน หลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ดในปัจจุบัน (พ.ศ. 2551 ถึง ปัจจุบัน) ในการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัย ได้นำ หลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ คือ อริยสัจ 4 ซึ่งได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และ มรรค ซึ่งต่อไปนี้จะประยุกต์ใช้คำเหล่านี้แทน

1.2.1) ภาวะบีบคั้นทางจิตใจ หมายถึง ทุกข์

1.2.2) การพิจารณาให้เห็นความจริงของชีวิต หมายถึง สมุทัย

1.2.3) การระดมความคิด สร้างทางเลือก หมายถึง นิโรธ

1.2.4) การเลือกปฏิบัติในทางที่เหมาะสม หมายถึง มรรค

ผู้วิจัยได้ข้อมูลการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลาย วัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในด้าน โครงสร้างประชากร วิถี การดำเนินชีวิต และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย จากกลุ่มเด็กและเยาวชน วัยแรงงาน และผู้สูง วัย ใน 12 หมู่บ้าน จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการคือ เวทีชาวบ้าน การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสนทนากลุ่มย่อย และการสังเกต พบว่า การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ บ้านหนองอ่าง ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ดในอดีต โดยใช้เวทีชาวบ้าน การสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกต ได้ประเด็นจากการศึกษา ดังนี้

จากการศึกษาวิวัฒนาการของชุมชน โดยการเปิดเวทีชาวบ้าน การสนทนากลุ่ม การสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตโดยมีผู้ร่วมกิจกรรมจำนวน 30 คน โดยแบ่งเป็น ผู้สูงวัย 10 คน วัยแรงงาน 10 คน เด็กและเยาวชนจำนวน 10 คน ข้อมูลสรุปจาก

กิจกรรมผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับรู้และมีความเห็นตรงกันว่า ชุมชนบ้านหนองอ่างคำบดกำแพง ในอดีต แบ่งเป็น 2 ยุค คือ ยุคที่ 1 การตั้งหมู่บ้าน (ก่อนปี พ.ศ. 2400 – 2460) ยุคที่ 2 การตั้งวัด และโรงเรียน (พ.ศ. 2461-2550) และการศึกษาปฏิสัมพันธ์ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2551-ปัจจุบัน) โดยศึกษาผ่านประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นคือ 1) โครงสร้างประชากร 2) วิธีการดำเนินชีวิต และ 3) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย

1. โครงสร้างประชากร ในอดีตโครงสร้างประชากรในชุมชนอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ มีลูกและหลานจำนวนมาก เกิดจากยังไม่มีการคุมกำเนิด การต้องการแรงงาน ในการประกอบอาชีพ และทางรัฐบาลส่งเสริมให้เพิ่มจำนวนประชากร โดยมีให้เงินสนับสนุน สำหรับครอบครัวที่มีลูกตั้งแต่ 8 คนขึ้นไปจะได้รับเงินครอบครัวละ 500 บาท ประชาชนจึงมีลูกมากโดยเฉลี่ยครอบครัวละ 5-9 คน ทำให้มีคนในครอบครัวทุกช่วงวัยอยู่รวมกันมาก รวมทั้งพื้นที่สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยและการประกอบอาชีพมีมาก ทรัพยากรธรรมชาติมีพอเพียง ทำให้ความเป็นอยู่ของประชากรในช่วงเวลานั้นมีความสุข อุดมสมบูรณ์ ครอบครัวอบอุ่น อยู่กันแบบพึ่งพาอาศัยกัน แบ่งปัน เอื้อเฟื้อ มีจิตใจโอบอ้อมอารี มีน้ำใจ

2. วิธีการดำเนินชีวิต ในอดีตชุมชนมีวิถีชีวิตเรียบง่าย อาชีพหลัก คือ ทำนา เลี้ยงสัตว์เพื่อใช้แรงงานในการเพาะปลูกและการเดินทาง เช่น การเลี้ยงโค กระบือ ม้า การเลี้ยง เพื่อเป็นอาหาร เช่น เป็ด ไก่ การเพาะปลูกพืชเพื่อใช้เป็นอาหาร เช่น ข้าว นิยมปลูกเพื่อนำไป เป็นอาหารและแลกเปลี่ยนสิ่งของที่ต้องการได้ ทรัพยากรอุดมสมบูรณ์มากในน้ำมีปลาในนา มี ข้าว วิถีชีวิตเป็นแบบชนบทมีการแบ่งปันพึ่งพากัน มีการช่วยเหลือกันดี ที่อยู่อาศัยเป็นบ้านไม้ สร้างจาก โครงสร้างไม้ไผ่ ไม้เนื้อแข็งชนิดต่างๆที่มีในพื้นที่ แรงงานในการก่อสร้างก็เกิดจาก คนในครอบครัว เพื่อนบ้านช่วยกันปลูกสร้างบ้าน ส่วนเครื่องนุ่งห่มจะปลูกฝ้าย ปลูกหม่อน เลี้ยงไหม และทอผ้าฝ้าย ผ้าไหมแล้วนำมาตัดเย็บใส่กันเอง ด้านการรักษาโรคจะใช้สมุนไพร ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีในชุมชนในการรักษาทั้งทางจิตใจและทางร่างกายโดยมีหมอยา หมอเป่า มีผู้นำทางจิตวิญญาณ มีศาลปู่ตาชาวบ้านเรียกว่า “ยามพ่อใหญ่” หรือ “พ่อปู่พระคินิ” รวมทั้งในเรื่องความเชื่อทางศาสนาของ คนในชุมชนด้วยการเคารพกันเอง เชื่อฟังผู้ใหญ่ เคารพ ธรรมชาติ และเคารพสิ่งเหนือธรรมชาติ การสืบทอดประเพณีต่างๆจากการบอกเล่าต่อกันมา มีการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามสืบทอดต่อกันเรื่อยมา

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย ในอดีตคนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยกันดี สมาชิกในครอบครัวอยู่กันอย่างมีความอบอุ่น รักสามัคคีกันดี มีความเป็นชุมชนสูง ทุกช่วงวัย ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันสม่ำเสมอทุกวัน มีกิจกรรมที่ต้องทำร่วมกัน มีการแบ่งหน้าที่

รับผิดชอบร่วมกันโดยส่วนใหญ่จะใช้เวลาก่อนรับประทานอาหารเย็นร่วมกันโดยใช้ พาช้าว (การรับประทานอาหารเย็นร่วมกัน) ในการประชุม อบรมสั่งสอนลูกหลาน การถามความเป็นอยู่ของแต่ละคนและมีการจัดสรรพื้นที่ หน้าที่รับผิดชอบ หน้าที่การงานในวันรุ่งขึ้น ผู้ชายต้องทำงานหนักตามท้องทุ่งไร่นา ส่วนผู้หญิงต้องทำอาหาร ตักน้ำ ต่ำข้าว ดูแลลูกหลาน ปูย่าตายาย ที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน และทำงานที่เบากว่าผู้ชาย ในแต่ละวัยก็ทำหน้าที่ของตน โดยผู้สูงวัยก็จะถ่ายทอดความรู้ที่มีให้กับลูกหลานทั้งวัยเด็กและเยาวชน คนวัยแรงงาน โดยนำประสบการณ์มาบอกเล่าให้ลูกหลานฟังเพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต คนในครอบครัวและในชุมชนจะเชื่อฟังและเคารพผู้ใหญ่ เคารพสิ่งสำคัญร่วมกัน ทั้งเคารพคนด้วยกัน เคารพธรรมชาติ และเคารพสิ่งเหนือธรรมชาติ ทำให้อยู่กันอย่างมีความสุข สามัคคี ช่วยเหลือ เกื้อกูล แบ่งปันกันดี (เวทีชาวบ้าน 13 ตุลาคม 2556)

2.3 การศึกษาปฏิสัมพันธ์ของคนหลายวัยในอดีตและปัจจุบันแบ่งเป็น 3 ยุค ดังนี้

2.3.1 ยุคที่ 1 การตั้งหมู่บ้าน (ก่อนปี พ.ศ. 2400-2460)

บ้านหนองอ่าง เดิมชื่อบ้านคลองอ่าง ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย (เดิมคือ อำเภอหนองแวง ตั้งเมื่อ พ.ศ. 2456 เปลี่ยนเป็นอำเภอเกษตรวิสัย เมื่อ พ.ศ. 2482) จังหวัดร้อยเอ็ด โดยเกิดจากกลุ่มคนที่อพยพมาจากบ้านป่ายาง และบ้านกอก ในอำเภอเกษตรวิสัย โดยการนำของ พ่อใหญ่พรมาราช คลังสินธุ์ ในการอพยพมาครั้งแรกได้นำฝูงโค ฝูงกระบือมาเลี้ยงและจับจองพื้นที่บริเวณหนองน้ำธรรมชาติ ชื่อ คลองอ่าง (ปัจจุบันคือ หนองอ่าง) ซึ่งตั้งอยู่ใกล้เคียงกับที่พักของพ่อค้า ประชาชนที่เดินทางผ่านมาเป็นจุดพัก พื้นที่นี้ชาวบ้านเรียกว่า “พลับพลา” อยู่ทางทิศตะวันออกของหนองอ่าง มีลักษณะเป็นลานหินกว้าง มีแผ่นหินขนาดกว้าง 2 เมตรยาว 3 เมตร จำนวน 6 แผ่นวางเรียงกันเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า และบริเวณรอบๆเป็นลานหินกว้าง ไม่สามารถเพาะปลูกพืชได้ ปัจจุบันถูกดินทับถมอยู่ จากการบอกเล่าสืบต่อกันมาจากผู้สูงวัยในพื้นที่ หลังการมาจับจองพื้นที่ทำกินแล้วพ่อใหญ่พรมาราช คลังสินธุ์ ได้พาลูกจำนวน 4 คน คือ พ่อใหญ่จารย์บุญมี แม่ใหญ่ทา แม่ใหญ่ลา และ แม่ใหญ่นวล คลังสินธุ์ มาตั้งหมู่บ้าน โดยอาศัยพื้นที่แหล่งน้ำธรรมชาติ ตั้งเป็นครอบครัวแรก ต่อมา มีคนอพยพมาอีก 5 ครอบครัวรวมเป็น 6 ครอบครัว ได้แก่ 1) ครอบครัวพ่อใหญ่เมืองกลาง แม่ใหญ่ตอย คงเพชร 2) ครอบครัวพ่อใหญ่ห่อ มุลทรัพย์ 3) ครอบครัวพ่อใหญ่ชา ภัคดี 4) ครอบครัวพ่อใหญ่เสมียนตรา พนมสินธุ์ และ 5) ครอบครัวพ่อใหญ่ทอง (เล้า) แม่ใหญ่จันทร์ โกรรัตน์ โดยตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณหนองน้ำเล็กๆ อีก 3 แห่งที่อยู่ใกล้เคียงคือ หนองน้ำแม่ใหญ่

โสม หนองน้ำแม่ใหญ่ตอน และหนองน้ำพ่อใหญ่ดี ซึ่งปัจจุบันยังคงเหลือสภาพอยู่ และบริเวณ หนองน้ำแม่ใหญ่โสม เป็นที่ตั้งของศูนย์เรียนรู้ห้องเรียนของคนหลายวัย บ้านหนองอ่าง (ทูล สร้อยศิลา และคณะ. 2556 : 11)

2.3.2 ยุคที่ 2 ตั้งวัดและโรงเรียน (พ.ศ. 2461 – 2550)

ในชุมชนบ้านหนองอ่าง มีวัดหนองอ่าง เป็นวัดประจำหมู่บ้านตั้งเมื่อ พ.ศ. 2461 โดยแยกมาจากวัดไทรทอง ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีเจ้าอาวาส คือ พระครูปรากฏศรีคุณ และเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชนในหมู่บ้านเป็นอย่างมาก สังเกตได้จากสิ่งปลูกสร้างทางศาสนา เช่น การสร้างโบสถ์ ศาลาการเปรียญ กุฏิ กำแพงแก้ว กำแพงโบสถ์ กำแพงวัด ซุ้มประตูโขง ต่อมาในปี พ.ศ. 2464 ได้มีการตั้งโรงเรียนขึ้นที่วัดชื่อ โรงเรียนวัดบ้านหนองอ่าง โดยมี นายสมบุรณ์ พลแสน เป็นครูใหญ่คนแรก ประชาชนให้ความสนใจในการศึกษาเล่าเรียนโดยเฉพาะผู้ชายมีโอกาสเรียนมากกว่า เพราะครูผู้สอนจะเป็น พระภิกษุด้วย และเนื้อหาที่สอนเน้นเรื่องเกี่ยวกับพุทธศาสนา จากการสัมภาษณ์นางประนอม พายูหะ อายุ 74 ปี บอกว่า “ตอนเป็นเด็กแม่เล่าให้ฟังว่า ได้หัดเขียนเลขไทยตามคินทรายเวลา เลี้ยงลูก ลักษณะเลขหนึ่งไทย เหมือนกันหอย เลขสองเหมือนเห็นปลวก เลขสามเป็นหยัก” แสดงว่าการเรียนส่วนใหญ่จะเป็นเพศชายเพศหญิงดูแลลูก ต่อมามีคนสนใจการศึกษาทุกเพศ ทุกวัยเพิ่มมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2500 ได้ย้ายที่ตั้งโรงเรียนไปทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน อยู่บริเวณกึ่งกลางระหว่างบ้านหนองอ่าง บ้านดอกรักใหญ่ และบ้านดอกรักน้อย เพื่อบริการ ชุมชนได้ทั่วถึง ในปี พ.ศ. 2502 ได้มีการตั้งโรงเรียนเอกชนแห่งแรกขึ้นที่บ้านดอกรักใหญ่ ชื่อโรงเรียนแสงทอง สอนในระดับมัธยมศึกษา โดยมีนายละมัย พายูหะ เป็นครูใหญ่คนแรก ปัจจุบันได้ปิดทำการแล้ว ในปี พ.ศ. 2525 คณะสงฆ์ นำโดยพระครูสุนทรสมณวัตร คณะครู และชาวบ้านหนองอ่างได้ขอตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลขึ้นชื่อ โรงเรียนทุ่งกุลตาประชา นุสรณ์ สอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 โดยมี นายสมเกียรติ พิณแสน เป็นครูใหญ่คนแรก ปัจจุบันยังดำเนินการเรียนการสอนอยู่ (ละมัย พายูหะ และคณะ. 2556 : 16)

จากการเปิดเวทีชาวบ้าน การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย การสังเกต พบว่า

1) โครงสร้างประชากร ในยุคที่ 2 เริ่มที่จำนวนคนในครอบครัวลดลง เนื่องจากการรณรงค์ให้มีบุตรน้อยลง จากคำขวัญที่ว่า ลูกมากยากจน ประชาชนรู้จักการ คุมกำเนิด ทำให้จำนวนเด็กลดลง วัยแรงงานลดลง ผู้สูงวัยมากขึ้น เกิดช่องว่างระหว่างวัย วัยเด็กและเยาวชนกับผู้สูงวัยอยู่ร่วมกันในครอบครัว วัยแรงงานซึ่งเป็นวัยพ่อแม่ต้องอพยพ แรงงานไปทำงานนอกพื้นที่เพื่อหารายได้เพิ่มขึ้นให้เพียงกับรายจ่ายนอกเหนือจากการทำนา

ทำให้โครงสร้างประชากรเปลี่ยนไปเริ่มมีครอบครัวแห่งกลาง มีคนวัยกระโดด (ตายายและหลาน) มากขึ้น ครอบครัวเล็กลง ครอบครัวที่อยู่คนเดียว ครอบครัววัยเดียวกัน ครอบครัวเพศเดียวกันเพิ่มมากขึ้น โครงสร้างประชากรเปลี่ยนไปมาก

2) วิธีการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตเริ่มเปลี่ยนไปเป็นชุมชนเมือง ทำการเกษตรน้อยลง นิยมไปรับจ้างต่างถิ่น ต่างเมืองมากขึ้นและในปี พ.ศ. 2524 ผู้ชายวัยแรงงานมีการไปทำงานต่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศแถบตะวันออกกลาง เช่น อิรัก อิหร่าน ซาอุดีอาระเบีย ทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนไป มีการใช้เงินในการใช้จ่ายสูงมากขึ้นทั้งค่าอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และการรักษาโรค รวมทั้งในปี พ.ศ. 2528 เริ่มมีกระแสไฟฟ้าเข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้มีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ เริ่มมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในชุมชน ทำให้ประชาชนต้องทำงานหนักมากขึ้นเพราะอยากได้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เริ่มมีหนี้สิน ความเป็นอยู่ลำบากขึ้น การเพาะปลูกพืชอาหารลดลงนิยมซื้อเพราะสะดวกสบาย ความเป็นชุมชนลดลง การช่วยเหลือเกื้อกูลลดน้อยลง สัมพันธภาพในครอบครัวลดลง เกิดปัญหาช่องว่างระหว่างวัย มีการพนัน เกิดความเสื่อมถอยทางคุณธรรมและศีลธรรม เด็กไม่เคารพผู้ใหญ่ เชื้อพียงเพื่อนมากกว่า ดิเคมออนไลน์ รวมทั้งวัยรุ่นมีบุตรในวัยที่ไม่พร้อม ก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวตามมา

3) การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย มีปฏิสัมพันธ์กันน้อยลง เพราะไม่ได้อยู่ร่วมกัน แยกกันอยู่ทุกคนในครอบครัวเพราะต้องไปประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว และช่วงวัยที่อยู่ร่วมกันก็แตกต่างกัน ไม่เข้าใจกัน ไม่มีกิจกรรมที่ทุกช่วงวัยได้ทำร่วมกัน เพราะวัยแรงงานต้องไปทำงานต่างถิ่น เด็กไปเรียนหนังสือและกลับบ้านอยู่กับปู่ย่า ตายายที่ไม่รู้หนังสือบ้าง เกิดปัญหาตามมา เด็กติดเพื่อน ใช้เวลาว่างไม่เกิดประโยชน์ ทำให้เกิดปัญหาด้านการเรียน และการทำงานการประกอบอาชีพในอนาคต ผู้ปกครองดูแลไม่ทั่วถึง ไม่เข้าใจ ไม่มีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจึงควรที่จะมีพื้นที่ให้ทุกช่วงวัยได้ทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกันและสร้างสัมพันธภาพในการรับรู้สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ดูทำที่การแสดงออก ในสิ่งต่างๆ เพื่อให้เกิดความรักและหวงแหนสิ่งที่ดีๆ ที่พบเห็นและเป็นสิ่งมีคุณค่าในสังคม เป็นการปลูกจิตสำนึกและก่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมระหว่างวัย ต่อไป

จากข้อค้นพบจากการดำเนินการเวทีชาวบ้าน การสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต จึงให้เห็นว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยมีมาตั้งแต่อดีตและเป็นที่ยึดเหนี่ยว และได้รับการสืบทอดปฏิบัติต่อกันมาเป็นอย่างดี ในอดีตของบ้านหนองอ่าง ตำบลกำแพง อำเภอกษัตริย์

วิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยคือได้มีการสืบสานสายใยภูมิปัญญา มีการพึ่งพาอาศัยกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีการแบ่งปันกัน ทำให้สังคมในอดีตเป็นสังคมที่มีความเอื้ออาทร และเป็นสังคมที่น่าอยู่ นามอง มีจิตใจงาม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมา สืบทอดต่อรุ่น รุ่นต่อรุ่น จนในปัจจุบันในภาพใหญ่เห็นว่าควรมีการดำเนินการในเรื่องเหล่านี้ ซึ่งควรจะได้ศึกษาในลำดับต่อไป

2.3.3 ยุคที่ 3 ยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2551 - ปัจจุบัน)

การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ดในปัจจุบันได้ศึกษาห้วง พ.ศ. 2556 โดยใช้วิธีการศึกษา คือ เวทีชาวบ้าน การประชุมกลุ่มย่อย แบบสอบถาม การสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต ผลการวิจัย พบว่า

1) การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในปัจจุบันโดยใช้วิธีการ เวทีชาวบ้าน การประชุมกลุ่มย่อย การสอบถาม การสนทนากลุ่มย่อย การสัมภาษณ์เชิงลึก และจากการสังเกต พบว่า

1.1) โครงสร้างประชากร ปัจจุบันโครงสร้างประชากรของตำบลกำแพง มีแนวโน้มเป็นไปตามโครงสร้างประชากรของชาติ คือ มีคนวัยเด็กและเยาวชนน้อยลง คนวัยแรงงานลดลง ผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น วัยเด็กและเยาวชนจะอยู่ร่วมกับผู้สูงวัยมากขึ้น คือ มีครอบครัวเห่วงกลางมากขึ้น มีคนรุ่นกระโดดอยู่ด้วยกันมากขึ้น โดยวัยแรงงาน หรือวัยพ่อแม่ไปทำงานต่างถิ่นเพื่อหารายได้เสริมนอกเหนือจากการทำนา และพื้นที่ในการทำการเกษตรลดลง ทำให้มีการย้ายถิ่นฐาน อพยพไปทำงานต่างถิ่นมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาช่องว่างระหว่างวัย การมองต่างมุม ความเห็นไม่ตรงกัน ขาดความไว้เนื้อเชื่อใจกัน เด็กจะเชื่อเพื่อนมากขึ้น ใช้เวลาว่างไม่เกิดประโยชน์ไม่เชื่อฟังผู้ใหญ่ ไม่เคารพผู้ใหญ่เท่าที่ควร ดิดการพนัน ดิดเกมออนไลน์ มีปัญหาไม่ปรึกษาผู้ใหญ่ เกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆที่ไม่เหมาะสมกับวัย รวมทั้งผู้สูงวัยไม่มีโอกาสได้ถ่ายทอดภูมิปัญญาที่มีอยู่ มีอายุเพิ่มขึ้นเรื่อยๆซึ่งจะสูญหายไปในที่สุด โดยไม่มีผู้สืบทอด สำหรับวัยแรงงาน มุ่งประกอบอาชีพเพื่อให้ได้เงินเพื่อให้เพียงพอกับใช้จ่าย สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆต้องทำงานหนักมากขึ้น ไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน พ่อแม่ ปู่ย่าตายาย เกิดปัญหาในครอบครัว ชุมชนและในสังคมต่อไป (เวทีชาวบ้าน, 13 ตุลาคม พ.ศ.2556)

1.2) วิธีการดำเนินชีวิต วิถีชีวิตของชุมชนตำบลกำแพงในปัจจุบัน ความเป็นชุมชนชนบทลดลง ความเป็นชุมชนเมืองเห็นได้ชัดขึ้นเรื่อยๆจากท่าทีของคน

ในชุมชนที่อยู่กันแบบครอบครัวเล็กลง แต่ละคน ไม่มีเวลาที่จะดูแลกันเท่าที่ควร การดำรงชีพยากลำบากขึ้นเพราะทุกอย่างใช้เงินเป็นตัวตั้ง ด้านอาหาร ไม่ปลูกพืชอาหารอื่นนอกจากข้าว ซึ่งถือว่าเป็นรายได้หลักของชุมชนเพราะเป็นพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิ ที่มีความหอมมากที่สุดในโลก เพราะอยู่ในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้ที่ได้ชื่อว่าปลูกข้าวหอมมะลิได้หอมที่สุดในโลก คังนั้นรายได้หลักคือการทำนาข้าวหอมมะลิ 105 นอกจากข้าวแล้วมีบางส่วนที่ปลูกพืชสวนครัวและเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหาร ส่วนใหญ่จะซื้อจากรถขายอาหารสดตอนเช้า (ชาวบ้านเรียก รถพุ่มพวง) จะมีอาหารสด อาหารแห้ง เครื่องปรุง เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ ครบ ชาวบ้านนิยมการซื้อเกือบทุกอย่างไม่นิยมปลูกและเตรียมอาหารเอง จะมีบ้างก็ส่วนน้อย เชื่อเพลิงในการประกอบอาหารเปลี่ยนไปเป็นก๊าซหุงต้มแทนฟืนและถ่าน ในด้านเครื่องนุ่งห่ม ไม่มีการทอผ้าแล้วนำมาตัดเย็บแบบโบราณนิยมซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูป จะมีปลูกหมอนเลี้ยงไหมบ้างไม่กี่คนและจะใช้ผ้าไหมในกรณีไปทำบุญวันสำคัญ สำหรับที่อยู่อาศัย นิยมปลูกบ้านเป็นอาคารก่อสร้างด้วยโครงเหล็ก ก่ออิฐฉาบปูน เพราะราคาไม่แพงเท่าบ้านไม้ สะดวกรวดเร็ว แต่จะทำให้อากาศร้อนขึ้นต้องใช้เครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น พัดลมในการลดอุณหภูมิของบ้านก็จะเพิ่มค่าใช้จ่าย การรักษาโรคต้องอาศัยโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนบ้านหนองอ่าง โรงพยาบาลเกษตรวิสัย และคลินิกนายแพทย์ที่อยู่ในเมือง ไม่นิยมรักษาด้วยสมุนไพร ทั้งที่บางอย่างก็สามารถใช้รักษาได้ แต่ด้วยความเจริญทางการแพทย์ การคมนาคม และการสื่อสารต่างๆ ทำให้เกิดความเชื่อว่าจะต้องรักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบันเท่านั้น ทำให้การแพทย์แผนไทยยังไม่เป็นที่นิยมเท่าที่ควร รวมทั้งคนในชุมชนขาดการออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพ และด้านโภชนาการไม่ว่าเด็กและเยาวชนและผู้สูงอายุ ก่อให้เกิดโรคอ้วนและโรคต่างๆตามมาทำให้สุขภาพอ่อนแอ ภูมิด้านทานลดลงด้วย การขาดความรู้ความเข้าใจถึงการมีบุตรเมื่อพร้อม การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ ซึ่งมีประโยชน์ต่อทารกมาก จึงควรที่จะมีกิจกรรมการสานสายใยรักในครอบครัว การดูแลเอาใจใส่กันทุกช่วงวัยในครอบครัว แบ่งปันกันในเรื่องต่างๆที่สนใจ จะก่อให้เกิดชุมชนและสังคมที่ดีต่อไปได้ (เวทีชาวบ้าน. 13 ตุลาคม พ.ศ.2556)

1.3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย ในชุมชนตำบลกำแพง ในทุกช่วงวัยได้มีการทำกิจกรรมร่วมกันน้อยส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมสำหรับเด็ก ส่วนผู้สูงอายุ และวัยแรงงาน วัยอื่นๆไม่สามารถเข้าไปร่วมกิจกรรมได้ ด้วยข้อจำกัดว่า ไม่ใช่วัยของตนเอง ไม่มีความรู้ความสามารถก็ไม่กล้าแสดงออกและเกิดจากไม่เคยเข้าร่วม ทำให้การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยน้อยลงเด็กและเยาวชนจะเรียนรู้ผ่าน โรงเรียนและสถานศึกษา กิจกรรมที่ทำก็จะเป็นวัยเดียวกันที่ทำร่วมกัน เนื้อหาที่เรียนตามหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่กำหนดให้เท่านั้น

ไม่ได้เรียนรู้จากภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่มีและที่สนใจ ผู้สูงวัยก็จะใช้สถาบันหลัก คือวัดในการทำกิจกรรม และวัยที่ทำก็คือวัยเดียวกัน วัยแรงงานก็เช่นกัน ก็จะมีปฏิสัมพันธ์กับคนวัยเดียวกันเท่านั้น ดังนั้น ถ้าหากให้ทุกช่วงวัยได้มีโอกาสได้เรียนรู้ร่วมกัน เช่น การสืบทอดภูมิปัญญา การสืบสานประเพณีต่างๆของชุมชน การเคารพสิ่งสำคัญร่วมกัน การเคารพตนเอง เคารพผู้ใหญ่ เคารพธรรมชาติ เคารพสิ่งเหนือธรรมชาติ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาสากล มาบูรณาการให้เกิดองค์ความรู้ที่เหมาะสมในแต่ละวัยได้มีโอกาสได้แสดงศักยภาพของตนย่อมส่งผลดีต่อสังคม ชุมชน ลดปัญหาต่างๆ ได้ (เวทีชาวบ้าน. 13 ตุลาคม 2556)

จากการดำเนินงานในการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยของคนในชุมชนตำบลกำแพงจากอดีตถึงปัจจุบัน ผู้ร่วมกิจกรรมให้ความเห็นตามประเด็นการศึกษา ได้ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมกิจกรรมในการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยในชุมชนตำบลกำแพง จากอดีตถึงปัจจุบัน

วิธีการศึกษา	ความคิดเห็นในประเด็นศึกษา (ร้อยละ)		
	โครงสร้างประชากร	วิถีการดำเนินชีวิต	ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย
1.เวทีชาวบ้าน	10	10	80
2.การสนทนากลุ่มย่อย	20	10	70
3.การสัมภาษณ์เชิงลึก	10	20	70
4.การสังเกตแบบมีส่วนร่วม	10	10	80
5.เฉลี่ย (ร้อยละ)	12.5	12.5	75

จากตาราง 9 สรุปได้ว่า ผู้ร่วมกิจกรรมมีความเห็นว่าคนหลายวัยในอดีตมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยกันมากที่สุด ร้อยละ 75 รองลงมาด้านวิถีการดำเนินชีวิต และด้าน โครงสร้างประชากร ร้อยละ 12.5

2) จากการดำเนินการเวทีชาวบ้าน ผู้ร่วมกิจกรรม ร้อยละ 80 ให้ความเห็นว่าคนทุกช่วงวัยในอดีตส่วนใหญ่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยกันดีมาก รองลงมาด้านวิถีการดำเนินชีวิต และด้าน โครงสร้างประชากร เรียงตามลำดับ

2.1) จากการสนทนากลุ่มย่อย 20 คน พบว่า ร้อยละ 70 ให้ความคิดเห็นว่า เห็นชอบเห็นด้วย และให้ความเห็นขัดแย้งร้อยละ 30 ในด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย โครงสร้างประชากรและวิถีการดำเนินชีวิตเรียงตามลำดับ

2.2) จากการสัมภาษณ์เชิงลึก 10 คน พบว่า ร้อยละ 70 ให้ความเห็นว่า เห็นด้วยและเห็นชอบ มีด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต ด้านโครงสร้างประชากร เรียงตามลำดับ

2.3) จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ชาวบ้านบ้านหนองอ่าง พบว่า ร้อยละ 80 มีการรับรู้และมีท่าทีเห็นด้วยในด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย ด้านวิถีการดำเนินชีวิต และด้านโครงสร้างประชากร เรียงตามลำดับ

3) ผลจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อเสนอแนะ และร่วมกันสรุปกับกลุ่มสนทนา ทำให้ พบว่า ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยของกลุ่มคนในชุมชนตำบลกำแพงตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน พบว่า ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยมีผู้เห็นว่า มีผลต่อปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนมากที่สุด รองลงมาด้านวิถีการดำเนินชีวิตและโครงสร้างประชากร ตามลำดับ

3.1) ในอดีต วิถีการดำเนินชีวิต ดำเนินไปด้วยความเรียบง่าย ความเป็นชุมชนสูง ความสัมพันธ์ในครอบครัว ในกลุ่มเครือญาติ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันกันดี ดำเนินชีวิตแบบพอเพียง มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการดำรงชีวิต ด้านปัจจัย 4 ทั้งอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และการรักษาโรค การดำรงชีวิตสุขสบาย มีการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนา งานประเพณีบุญต่างๆ มีการร่วมมือกันดี สามัคคีกันดี การอบรม สั่งสอนบุตรหลานให้เป็นคนดีในสังคมได้ ใช้การทำเป็นแบบอย่าง สืบทอดกันมา มีการเคารพนับถือผู้ใหญ่ บรรพบุรุษ เคารพนับถือธรรมชาติและเคารพนับถือสิ่งเหนือธรรมชาติ และเชื่อฟังคำสั่งสอนของผู้ใหญ่ โครงสร้างประชากร อยู่กันแบบครอบครัวใหญ่ ความเป็นเครือญาติสูง สมาชิกในครอบครัวอยู่ร่วม ทำกิจกรรมร่วมกันแบ่งหน้าที่ในการรับผิดชอบ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย มีปฏิสัมพันธ์กันดี มีกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวเสมอ จึงเกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีมีความรัก ความอบอุ่นดี มีความสุขในครอบครัวและสังคม

3.2) ในปัจจุบัน วิถีการดำเนินชีวิต พบว่า เป็นการดำรงชีวิตแบบคนในชุมชนเมือง มีการใช้เงินเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่สุขสบายมากขึ้นแต่ขาดความอบอุ่นในครอบครัวและต้องทำงานหนักขึ้นกว่าเดิม มีการะมากขึ้น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างวัยลดลง ต่างคนต่างอยู่ มีโอกาสที่จะได้ร่วมกิจกรรมกันน้อยมาก และความสัมพันธ์ระหว่างวัยเริ่มเกิดช่องว่าง เกิดปัญหาครอบครัว การเรียนรู้ร่วมกัน พบว่า คนหลายวัยมีโอกาสได้ทำกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันน้อย ต่างคนต่างอยู่ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างวัยขึ้น การเปิดโอกาสให้ทุกวัยได้ถ่ายทอดหรือแสดงความรู้ความสามารถของตนจะทำให้เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีได้ โครงสร้างประชากร พบว่า

มีประชากรวัยกระโดด และครอบครัวแห่งกลางมากขึ้น เกิดจากการที่คนวัยกลางคนต้องทำงานเพื่อเลี้ยงดูผู้สูงอายุซึ่งมีจำนวนมากขึ้นและเด็กซึ่งต้องอยู่กับปู่ย่า ตายาย มากขึ้น

2.4 สังเคราะห์คุณลักษณะของคนที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย

จากการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง ผ่านยุคต่างๆ และจากคำถามนำที่ปรับมาจากหลักสูตรธรรม อริสัจ 4 จึงได้จัดเวทีชาวบ้านสังเคราะห์กำหนดคุณลักษณะของกลุ่มคนที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย บทสรุปที่ได้มี 4 ประการ คือ

2.4.1 เป็นผู้ที่ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สนในศึกษาหาความรู้ เป็นผู้ใฝ่รู้

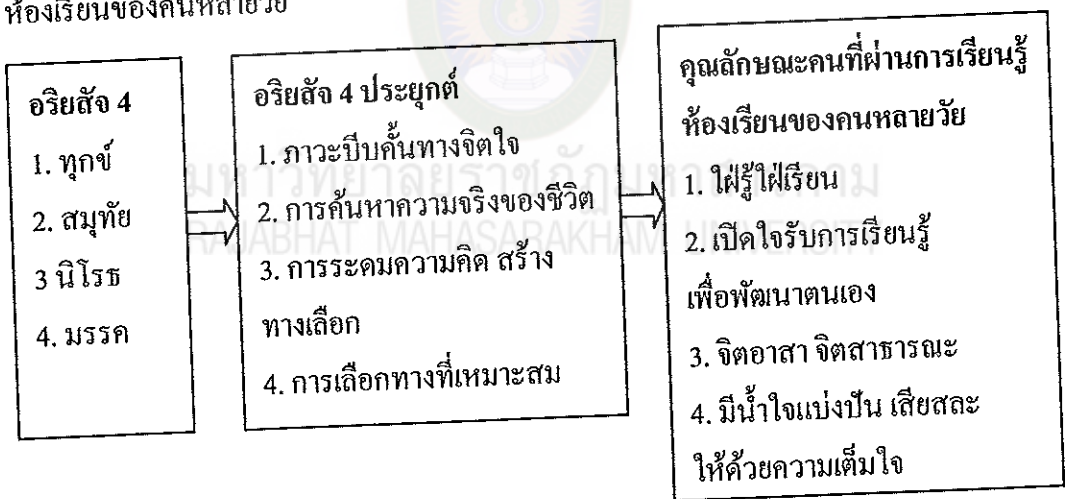
2.4.2 เป็นคนเปิดใจเพื่อรับการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง

2.4.3 เป็นคนที่มีจิตอาสา จิตสาธารณะ

2.4.4 เป็นคนที่มีน้ำใจ เสียสละ แบ่งปัน ให้ความช่วยเหลือ

จากการสังเคราะห์จึงกำหนดแผนภูมิสังเคราะห์คุณลักษณะคนที่ผ่านการเรียนรู้

ห้องเรียนของคนหลายวัย

แผนภาพที่ 5 แสดงการสังเคราะห์คุณลักษณะของผู้ที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย

2.5 วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งจากการศึกษาปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกัน

ระหว่างวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง

ข้อสรุปจากการศึกษาปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัยในพื้นที่ตำบลกำแพงทั้งในอดีตและปัจจุบัน พบว่า ประเด็นสำคัญที่ชุมชนกำลังเผชิญกับความเสถียร

ต่อการสูญหายของภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีในท้องถิ่น กำลังจะสูญหายไปเพราะภูมิปัญญาเหล่านี้มีอายุเพิ่มขึ้น และวัฒนธรรมแม่พิมพ์อาศัยกัน ฟังตนเอง ช่วยเหลือกันเช่น การลงแขก กำลังจะหมดไป เป็นการจ้างแรงงานแทน เด็กยุคใหม่ไม่สนใจในขนบธรรมเนียมประเพณี เกษตรกรวัยแรงงานอพยพไปทำงานต่างถิ่น ควรส่งเสริมองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับภูมิสังคมเพื่อให้เกิดอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย อยู่กับครอบครัวอย่างอบอุ่น วัยแรงงานและผู้สูงวัยบางคนไม่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี เช่น การโทรศัพท์มือถือ การสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต และการใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในยุคปัจจุบัน แต่เด็กและเยาวชนเก่งด้านเทคโนโลยี จึงควรที่จะส่งเสริมให้มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยนำกลุ่มคนหลายวัยมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อลดช่องว่างระหว่างวัยและสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีของครอบครัวและชุมชนต่อไป

3. ข้อค้นพบจากการศึกษา

3.1 จุดเด่นที่พบ

3.1.1 ในอดีตประชาชนมีภาวะบีบคั้นทางจิตใจน้อย ทำให้การพิจารณาให้เห็นความจริงของชีวิตได้มาก การระดมความคิดเพื่อหาทางเลือกมีมาก ทำให้การเลือกปฏิบัติในทางที่เหมาะสมได้มาก

3.1.2 โครงสร้างประชากรในอดีต จำนวนประชากรน้อย ทรัพยากรมีมาก ประชาชนอยู่กันแบบครอบครัวใหญ่ อบอุ่น มีความรักสามัคคีกัน แบ่งปันกัน ฟังพาอาศัย เกื้อกูลกัน

3.1.3 ในอดีตวิถีการดำเนินชีวิต อยู่กันแบบพอเพียง ปลูกพืชเพื่อเป็นอาหาร และแลกเปลี่ยนสินค้าได้ มีการช่วยเหลือกัน เช่น การลงแขกทำนา การร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม ประชาชนมีความจริงใจต่อกัน เป็นผู้ที่มีจิตใจดี เลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา เชื่อและเคารพประเพณี โบราณ จากการบอกกล่าวต่อกันมา

3.1.4 การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย ในอดีตมีปฏิสัมพันธ์กันดี ทุกช่วงวัย มีการแบ่งงานกันทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมกันทุกคน โดยใช้พาข้าว (การรับประทานอาหารพร้อมกันในครอบครัว) มีการสืบทอดภูมิปัญญาให้ลูกหลานเสมอและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีสมควรที่จะนำมาใช้ในยุคปัจจุบันซึ่งจะได้ศึกษาต่อไป

3.2 ข้อจำกัดที่พบ

3.2.1 ในปัจจุบันประชาชนมีภาวะบีบคั้นทางจิตใจมาก ทำให้การพิจารณาให้เห็นความจริงของชีวิตได้น้อย การระดมความคิดเพื่อหาทางเลือกมีน้อย ทำให้การเลือกปฏิบัติในทางที่เหมาะสมได้น้อย ทำให้เกิดการตัดสินใจผิดพลาดขึ้นได้

3.2.2 ในอดีตคนที่มีโอกาสได้เรียนในโรงเรียนหรือที่วัดจะเป็นผู้ชาย ผู้หญิงให้ทำงานบ้านดูแลลูก ปัจจุบันได้เรียนรู้ทุกวัยเท่าเทียมกัน

3.2.3 เด็กและเยาวชนเข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ หรือตามอัธยาศัย เพราะมีปัญหาด้านต่างๆ เช่น ความพิการ ความยากจน การย้ายถิ่นฐาน ปัญหาครอบครัว และความเหลื่อมล้ำทางสังคม ควรที่จะมีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้เป็นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบไม่เป็นทางการ เป็นไปตามธรรมชาติ

3.2.4 จากการที่เด็กและเยาวชนอ่านหนังสือน้อย ไม่รักการอ่านหนังสือ ไม่เป็นผู้แสวงหาความรู้เพิ่มเติม ไม่ใฝ่รู้ใฝ่เรียนเท่าที่ควร จะทำให้วัยแรงงานในอนาคตด้อยคุณภาพได้ไม่ทันที่ทักษะด้านวิชาการ ทักษะการดำเนินชีวิต ทักษะการทำงาน เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันตัวเองในอนาคตได้

ตอนที่ 2 การศึกษากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในห้องเรียนของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

งานวิจัยเรื่อง ห้องเรียนของคนหลายวัย ในวัดอุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในห้องเรียนของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้นำเสนอตามลำดับ ดังนี้ 1) บทสรุปจากวัดอุประสงค์ข้อที่ 1 2) สารสำคัญ 3) วิธีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัย 4) ข้อค้นพบ 5) สรุปบทเรียนจากกิจกรรมที่ดำเนินการในห้องเรียนของคนหลายวัย 6) บทสรุป 7) จุดเด่นที่พบ และ 8) ข้อจำกัดที่พบ

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เป็นลำดับ ดังนี้

1. บทสรุปจากวัตถุประสงค์

จากการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง จากอดีตถึงปัจจุบัน ทำให้ทราบว่า คนหลายวัยในพื้นที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยลดน้อยลง การสืบทอดองค์ความรู้จากภูมิปัญญาในท้องถิ่นลดลง ผู้สูงวัยที่เป็นครูภูมิปัญญามีอายุมากขึ้น วิถีชีวิตความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไป ความอบอุ่นในครอบครัวลดลง การช่วยเหลือเกื้อกูลแบ่งปัน ฟังพากันลดลง มีคนวัยกระโดดอยู่ร่วมกันมากขึ้นและเกิดครอบครัวแห่งกลางในชุมชน จึงควรที่จะค้นหากระบวนการในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัย เพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย เพื่อสืบทอดภูมิปัญญา น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบันและการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อปรับใช้ในการดำรงชีพได้อย่างพอเหมาะ พอดี พอเพียง และมีความสุขอย่างยั่งยืน

2. สาระสำคัญ

สาระสำคัญ มุ่งเน้นที่จะสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคนหลายวัยในตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่เน้นให้กลุ่มคนหลายวัยมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงความคิด ร่วมคิด ร่วมทำและร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนฐานพึ่งพาตนเอง ที่คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก

3. วิธีการศึกษากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัย

วิธีการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในห้องเรียนของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย

3.1 กลุ่มเป้าหมาย คนหลายวัยในพื้นที่บ้านหนองอ่าง บ้านไทรทองและบ้านคอกกรัก ซึ่งตั้งอยู่ในตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 30 คน แบ่งเป็น วัยเด็กและเยาวชน 10 คน วัยแรงงาน 10 คน และผู้สูงวัย 10 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้

- 3.2.1 การสำรวจชุมชน
- 3.2.2 การทำแผนที่ชุมชน
- 3.2.3 การประชุมเชิงปฏิบัติการ
- 3.2.4 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม
- 3.2.5 การสัมภาษณ์เชิงลึก
- 3.2.6 การสนทนากลุ่ม

3.2.7 การสนทนากลุ่มย่อย

3.2.8 การประชุมกลุ่มย่อย

3.3 ขั้นตอนในการศึกษา

3.3.1 ศึกษาหลักพุทธธรรม แนวคิดทฤษฎี และข้อมูลการมีปฏิสัมพันธ์

ระหว่างวัย

3.3.2 สร้างกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย

3.3.3 นำกระบวนการไปใช้ในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัย

ในพื้นที่

3.3.4 วิเคราะห์ผล และสรุปผล

3.4 ระยะเวลาในการศึกษา 9 เดือน (พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ถึง กรกฎาคม

พ.ศ. 2557)

4. ข้อค้นพบ

4.1 ข้อค้นพบในแต่ละขั้นตอน

ในการดำเนินงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ได้ดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้

4.1.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง หลักพุทธธรรม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 แนวคิดสังคมสีเขียว แนวคิดนิเวศวัฒนธรรม แนวคิดห้องเรียนของคนหลายวัย องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.1.2 ขั้นตอนที่ 2 สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียนของคนหลายวัย

4.1.3 ขั้นตอนที่ 3 นำกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียนของคนหลายวัย ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง

4.1.4 ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลจากการนำกระบวนการ ไปใช้ในการดำเนินการแต่ละขั้น ตรวจสอบ ได้จากการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกในการทำกิจกรรมร่วมกัน 5 ขั้น คือ 1) การรับรู้ 2) ทำที่การแสดงออก 3) การแสดงความเป็นเจ้าของ 4) การมีจิตสำนึก และ 5) การมีพลัง ในการขับเคลื่อน โดยใช้กิจกรรมดังต่อไปนี้ในการดำเนินงานในห้องเรียนของคนหลายวัยเพื่อเป็นตัวกำหนดกรอบงานตามฐานคิด สานสายใยภูมิปัญญา เพื่อพึ่งพาและแบ่งปัน มุ่งสร้างสรรค์สังคมไทย

การวิจัยเรื่อง ห้องเรียนของคนหลายวัย ตามวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในห้องเรียนของคนหลายวัยในพื้นที่ ตำบลกำแพง อำเภอกะปง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมุ่งเน้นที่จะสร้างกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มคนหลายวัยในตำบลกำแพง มุ่งเน้นให้คนหลายวัยมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงความคิด ร่วมคิด ร่วมทำและร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองที่คำนึงถึงศักยภาพทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ เวทีชาวบ้าน การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมปฏิบัติการ และการประชุมกลุ่มย่อย ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และข้อมูลส่วนหนึ่งเป็นเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในห้องเรียนของคนหลายวัยในพื้นที่ ตำบลกำแพง อำเภอกะปง จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัย โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในห้องเรียนของคนหลายวัยที่คนหลายวัยร่วมกันสร้างขึ้น โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กและเยาวชน วัยแรงงาน และผู้สูงวัย ในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอกะปง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 30 คน

4.2 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

4.2.1 การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในห้องเรียนของคนหลายวัยในพื้นที่ ตำบลกำแพง อำเภอกะปง จังหวัดร้อยเอ็ด

ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในห้องเรียนของคนหลายวัย ได้นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ คือ อริยสัจ 4 ซึ่งได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค ซึ่งต่อไปนี้จะประยุกต์ใช้คำเหล่านี้แทน

- 1) ภาวะบีบคั้นทางจิตใจ
- 2) การพิจารณาให้เห็นความจริงของชีวิต
- 3) การระดมความคิด สร้างทางเลือก
- 4) การเลือกปฏิบัติในทางที่เหมาะสม

ผู้วิจัยได้การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในห้องเรียนของคนหลายวัยโดยการใช้กิจกรรมการสาธิต การประชุมเชิงปฏิบัติการ ในด้าน โครงสร้างประชากร วิถีการดำเนินชีวิต และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย จากกลุ่มเด็กและเยาวชน วัยแรงงาน และผู้สูงวัยใน 12 หมู่บ้าน จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 30 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการ คือ

เวทีชาวบ้าน การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนา การสนทนากลุ่มย่อย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การประชุมปฏิบัติการ พบว่า

4.2.2 จากการดำเนินการเปิดเวทีชาวบ้าน ผู้ร่วมกิจกรรม ร้อยละ 80 ให้ความเห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในห้องเรียนของคนหลายวัย เป็นกระบวนการที่ดีเหมาะสม เป็นที่ยอมรับของคนทุกช่วงวัย

4.2.3 จากการสนทนากลุ่มย่อย 20 คน พบว่า ร้อยละ 90 ให้ความคิดเห็นว่าเห็นชอบเห็นด้วย และให้ความเห็นขัดแย้งร้อยละ 10 ในด้านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยเป็นการทำให้คนทุกวัยได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

4.2.4 จากการสัมภาษณ์เชิงลึก 10 คน พบว่า ร้อยละ 80 ให้ความเห็นว่าเห็นด้วยและเห็นชอบคนในชุมชนรับรู้ในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัย และมีทำที่ยอมรับอยากเข้าร่วมกิจกรรมและแสดงตนเป็นผู้นำเป็นเจ้าของ เห็นคุณค่า ทำให้เกิดพลังในการขับเคลื่อน

4.2.5 จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม พบว่า คนในชุมชนตำบลกำแพงร้อยละ 80 มีการรับรู้และมีทำที่เห็นด้วยได้แสดงความรัก ความห่วงใย และได้เกิดจิตสำนึกและเกิดพลังในการดำเนินงานของกลุ่มในเรื่องต่างๆ และกิจกรรมเด่นที่ดำเนินการปฏิบัติการร่วมกัน ได้แก่

- 1) กิจกรรมครัวอีสาน
- 2) กิจกรรมบ้านนี้มีรักปลูกผักแบ่งปัน
- 3) กิจกรรมสานสายใยภูมิปัญญา
- 4) กิจกรรมคนหลายวัยใส่ใจสุขภาพ (ผักพื้นบ้านและสมุนไพร)
- 5) กิจกรรมวิวัฒนาการชุมชน

4.2.6 กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในห้องเรียนของคนหลายวัยได้นำหลักพุทธธรรม อริยสัจ 4 มาปรับใช้โดยแบ่งเป็น 4 ชั้น ดังนี้

- 1) ชั้นที่ 1 การศึกษาภาวะบีบคั้นทางจิตใจ
- 2) ชั้นที่ 2 การพิจารณาให้เห็นความจริงของชีวิต
- 3) ชั้นที่ 3 การระดมความคิด สร้างทางเลือก
- 4) ชั้นที่ 4 การเลือกปฏิบัติในทางที่เหมาะสม

4.3 กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัย แบ่งเป็น 4 ชั้น

4.3.1 ชั้นที่ 1 การศึกษาภาวะบีบคั้นทางจิตใจ

โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ วัยเด็กและเยาวชน วัยแรงงาน และผู้สูงวัย
ในบ้านหนองอ่าง บ้านไทรทองและบ้านดอกกรัก ซึ่งตั้งอยู่ในตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย
จังหวัดร้อยเอ็ด ระยะเวลาการศึกษา ระหว่าง 1 ตุลาคม พ.ศ.2556 ถึง 31 ตุลาคม พ.ศ. 2556
ผลการศึกษาตามประเด็น พบว่า

1) ด้านโครงสร้างประชากร ชุมชนมีภาวะบีบคั้นทางจิตใจสูง
เนื่องจากมีคนวัยกระโดดและครอบครัวแห่งกลางมากขึ้น และผลจากการคุมกำเนิดและปัญหา
ความยากจน การอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อไปประกอบอาชีพและจำนวนวัยเด็กและเยาวชน
มีจำนวนลดลง จำนวนคนวัยแรงงานลดลง แต่ผู้สูงวัยมีจำนวนมากขึ้น เกิดวัยฟุ้งฟิงมากขึ้น
เกิดเป็นปัญหาช่องว่างระหว่างวัย

2) ด้านวิถีการดำเนินชีวิต คนในชุมชนมีวิถีการดำเนินชีวิต
เปลี่ยนแปลงไป คือ ความเป็นชุมชนชนบทลดลง กลายเป็นชุมชนเมือง ครอบครัวเล็ก
มีภาวะบีบคั้นทางจิตใจสูงเนื่องจากความเจริญทางวัตถุสูงกว่าความเจริญทางจิตใจ ความอยาก
ได้ อยากมีทำให้คนในชุมชนจะต้องทำงานหนักเพื่อให้มีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย ต้องต่อสู้
ดิ้นรนสูง

3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย มีภาวะบีบคั้นทางจิตใจสูงเพราะความ
แตกต่างของช่วงวัย ความไม่เข้าใจกันและขาดความไว้วางใจกันไม่เชื่อถือ ไม่เชื่อฟังและไม่กล้า
แสดงความคิดเห็นของตนเองการที่ไม่มีเวลาพูดคุยกันทำให้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ
คลาดเคลื่อน เกิดการเข้าใจผิดเกิดขึ้น ขยายวงกว้างออกไป ไม่ค่อยมีโอกาสได้มีปฏิสัมพันธ์
ต่อกัน

จากการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสนทนากลุ่มย่อยสรุป
ได้ว่า ชุมชนมีภาวะบีบคั้นทางจิตใจสูง ในทุกประเด็น ต้องหาแนวทางในการแก้ไขต่อไป

4.3.2 ชั้นที่ 2 การพิจารณาให้เห็นความจริงของชีวิต

1) โครงสร้างประชากร การพิจารณาให้เห็นความจริงของชีวิต คือ
ลูกมากจะยากจน ดังนั้น จึงมีการคุมกำเนิดเพื่อควบคุมการเกิดทำให้ประชากรวัยเด็กและวัย
แรงงานลดลง ผู้สูงวัยเพิ่มขึ้น ทำให้คนวัยแรงงานต้องย้ายถิ่นเพื่อหางานทำให้พอเพียงกับ
สมาชิกในครอบครัว ทำให้เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นลูกอยู่กับ ผู้สูงวัยซึ่ง คือ พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย
ของคนวัยแรงงาน ทำให้เกิดครอบครัวแห่งกลาง เพราะมีคนวัยกระโดดอยู่ด้วยกัน เกิดปัญหา

ช่องว่างระหว่างวัย ปัญหาวัยรุ่นในเรื่องต่างๆมาก เช่น การศึกษา การพนัน ยาเสพติด ติดเกม ออนไลน์

2) วิธีการดำเนินชีวิต การพิจารณาให้เห็นความจริงของชีวิต พบว่าชุมชนอยู่กันแบบเรียบง่ายหลังจากเสร็จภารกิจส่วนตัวก็จะออกไปทำอะไรทำนา พอหลังฤดูปลูกค้าคนวัยแรงงานบางกลุ่มไปทำงานต่างจังหวัด เด็กและเยาวชนไปเรียนหนังสือในโรงเรียนใกล้บ้าน โดยเดินทางไปและกลับใช้รถโดยสารประจำ รถจักรยานยนต์ รถจักรยานหรือเดินตามระยะทาง คนสูงวัยอยู่บ้านเตรียมอาหารไว้ในลูกหลาน บางคนไปเลี้ยงวัว เลี้ยงกระบือที่ทุ่งนา คนทุกวัยต่างมีหน้าที่รับผิดชอบ คนวัยทำงานต้องทำงานหนักเพราะต้องเลี้ยงดูบุตรและบุตรทำให้การดำเนินชีวิตค่อนข้างลำบาก แต่ก็มีความอดทนสูง ขยันซื่อสัตย์ ต้องทำงานหนักเพื่อให้ได้เงินที่มากพอที่จะดูแลคนในครอบครัวเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเช่น ค่าไฟฟ้า ค่าอาหาร ค่ายารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และสินค้าอื่นๆที่จำเป็นตามสมัยนิยม เช่น โทรศัพท์มือถือ เครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ วิธีการดำรงชีวิตเปลี่ยนไปการเคารพผู้อื่น เคารพตนเอง และเคารพธรรมชาติ เคารพสิ่งเหนือธรรมชาติหมดไป

3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย การพิจารณาให้เห็นความจริงของชีวิต พบว่าคนในแต่ละวัยไม่มีกิจกรรมที่จะได้ทำร่วมกัน ต่างคนก็ทำงานเพื่อหาเงินเลี้ยงชีพไม่มีเวลาดูแลครอบครัวทำให้เกิดปัญหาครอบครัว และเกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา ผู้สูงวัยไม่มีโอกาสได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีจากการบอกเล่าของปู่ย่า ตายาย คนในวัยอื่นๆ ก็ไม่ได้เรียนรู้เท่าที่ควรผู้สูงวัยอายุมากขึ้นเรื่อยๆ ในไม่ช้าก็จะหมดไปหรือไม่ก็จะไม่สามารถถ่ายทอดได้

4.3.3 ชั้นที่ 3 การระดมความคิด สร้างทางเลือก

1) โครงสร้างประชากร การสร้างทางเลือก โดยการเพิ่มจำนวนประชากรวัยเด็กและเยาวชน เพื่อให้เกิดวัยแรงงานที่ดีมีคุณภาพในอนาคต หาอาชีพเสริมให้กับวัยแรงงานและผู้สูงวัย เพื่อให้มีรายได้เพิ่มและได้อยู่ร่วมกันในครอบครัว ทำให้ครอบครัวอบอุ่น

2) วิธีการดำเนินชีวิต การสร้างทางเลือกในชุมชน พบว่า คนในชุมชนต้องนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้และนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อให้เป็นแนวทางที่พึ่งตนเองได้และมั่นคงยั่งยืน การใช้กิจกรรมปฏิทินชุมชน งานบุญ ประเพณี การนำภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีมาสืบทอดให้กับลูกหลานเพื่อเป็นอาชีพและข้อปฏิบัติตามแนวคิด ความเชื่อ ค่านิยมของชุมชน จะทำให้วิธีการดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยความสุข อยู่ดีอยู่ได้และอยู่รอดปลอดภัย เป็นสังคมที่น่าอยู่ .

3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย การสร้างทางเลือก โดยการหากิจกรรมที่ทำให้ทุกช่วงวัยได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ในชีวิตประจำวันและตามสถานะที่เหมาะสม จะช่วยลดช่องว่างระหว่างวัย ทำให้เกิดความเข้าใจในครอบครัว เกิดความรักความอบอุ่น เอื้อเพื่อเอื้ออาทรต่อกัน

4.3.4 ชั้นที่ 4 การเลือกปฏิบัติในทางที่เหมาะสม

1) โครงสร้างประชากร การเพิ่มจำนวนประชากรวัยเด็กและเพิ่มคุณภาพการศึกษา เพื่อจะทำให้วัยแรงงานในอนาคตมีพอเพียงและเป็นแรงงานที่มีคุณภาพ และมีกิจกรรมที่ทุกช่วงวัยได้ทำร่วมกัน ได้แสดงศักยภาพของตนเองทำให้เป็นที่ยอมรับ นับถือ เกิดความรัก สามัคคีกัน เกิดความอบอุ่นในครอบครัวในทุกช่วงวัยได้ดูแลกันและเกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีขึ้น

2) วิธีการดำเนินชีวิต การเลือกปฏิบัติในทางที่เหมาะสมโดยการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักพุทธธรรม และองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่มาใช้ในวิถีชีวิต ตามธรรมชาติ โดยอาศัยสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร ความเชื่อ ค่านิยมที่ดำรงมาใช้เพราะพื้นที่เพาะปลูกลดน้อยลง ต้องเพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิตให้สูงขึ้น

3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยเป็นการเรียนรู้เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข มีสุขอนามัยดี อยู่อย่างมีคุณค่า เกิดทักษะในการดำรงชีพ เกิดความภาคภูมิใจในถิ่นฐาน การสร้างเสริมความรัก ความสามัคคี ความเอื้อเอื้อเพื่อการพึ่งพาและการแบ่งปันกัน ร่วมสร้างสรรค์ครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ ต่อไป

4.4 จากการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพงจากอดีตถึงปัจจุบัน

พบว่า ชุมชนมีจุดเด่นในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมสมควรที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับวัยเด็กและเยาวชนและวัยแรงงาน เพราะภูมิปัญญาท้องถิ่นล้วนเป็นผู้สูงวัย ประกอบกับจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร วิธีการดำเนินชีวิตของคนในปัจจุบันความเจริญทางเทคโนโลยี ก่อให้เกิดแนวโน้มปัญหาช่องว่างระหว่างวัย ความอบอุ่นในครอบครัวลดลง ความเป็นชุมชนชนบทลดลง การพึ่งพากันแบ่งปันกันลดลง ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการย้ายถิ่นฐานและการไม่เคารพกัน การไม่รู้จักประมาณตนและที่สำคัญคือการที่ไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างวัย หากปล่อยไว้จะก่อให้เกิดปัญหาของชุมชนในอนาคตได้ จากการสนทนาและการสนทนากลุ่มย่อยของกลุ่มเป้าหมาย ได้วิเคราะห์ร่วมกันว่ากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในห้องเรียนของคนหลายวัย

ในพื้นที่ตำบลกำแพงที่เหมาะสมมีขั้นตอน 5 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างกลุ่มคนของห้องเรียนของคนหลายวัย 2) การสถาปนากลุ่มห้องเรียนของคนหลายวัย 3) การออกแบบกิจกรรมกลุ่ม 4) การขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่ม และ 5) การเสริมสร้างพลังเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน

4.4.1 ขั้นที่ 1 การสร้างกลุ่มคนห้องเรียนของคนหลายวัย

จากการสำรวจชุมชนตำบลกำแพง และทำแผนที่ภูมิสังคมชุมชน พบว่าคนหลายวัยในชุมชนที่รับรู้และมีท่าทีเห็นด้วย อยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมในห้องเรียนของคนหลายวัย โดยวัยเด็กและเยาวชนจะเป็นผู้ที่ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สนใจศึกษาหาความรู้ เป็นผู้ตื่นรู้ วัยแรงงานเป็นผู้ที่เปิดใจเพื่อรับการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง ส่วนผู้สูงวัย จะเป็นผู้มีจิตอาสา มีน้ำใจแบ่งปัน ให้ความช่วยเหลือ จึงได้กำหนดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยจากผู้ที่เห็นคุณค่าและมีคุณลักษณะตามที่กลุ่มต้องการเป็นเบื้องต้น จำนวน 100 คน ซึ่งประกอบด้วย พระภิกษุ 5 รูป ผู้นำชุมชน 5 คน ผู้แทนชุมชน 5 คน ครูอาจารย์ 5 คน ปราชญ์ชาวบ้าน 10 คน คนหลายวัยในชุมชน ได้แก่ เด็กและเยาวชน 30 คน คนวัยแรงงาน 20 คน และผู้สูงวัย 20 คน

หลังจากเปิดเวทีชาวบ้านกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว พบว่า มีกลุ่มเป้าหมายที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัยในตำบลกำแพง จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน 5 คน ครู 2 คน ผู้นำชุมชน 3 คน และคนหลายวัยในชุมชน 20 คน ได้แก่ วัยเด็กและเยาวชน 10 คน วัยแรงงาน 5 คน และผู้สูงวัย 5 คน

4.4.2 ขั้นที่ 2 สถาปนากลุ่มห้องเรียนของคนหลายวัย

หลังจากผ่านการเปิดเวทีชาวบ้านและการสนทนากลุ่มย่อยในขั้นที่ 1 คือ ขั้นการสร้างกลุ่มคนห้องเรียนของคนหลายวัย จากการสนทนากลุ่มย่อย กลุ่มเป้าหมายยืนยันร่วมกันว่า กลุ่มเป้าหมายมีคุณลักษณะ 4 ประการ คือ 1) วัยเด็กและเยาวชนจะเป็นผู้ที่ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สนใจศึกษาหาความรู้ เป็นผู้ตื่นรู้ 2) วัยแรงงานจะเป็นผู้ที่เปิดใจเพื่อรับการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง 3) ผู้สูงวัย จะเป็นผู้มีจิตอาสา มีน้ำใจแบ่งปัน ให้ความช่วยเหลือ และ 4) ทุกวัยจะเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าและมีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชน

4.4.3 ขั้นที่ 3 การออกแบบกิจกรรมกลุ่มห้องเรียนของคนหลายวัย

จากการวิเคราะห์ร่วมกันของกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมที่จะนำไปสู่เป้าหมายของกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย เพื่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในเชิงความคิด ร่วมคิดร่วมทำและร่วมกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นของชุมชนจึงได้มีการออกแบบกระบวนการในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัย ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

คนในอดีต

- 1) กิจกรรมครัวอีสาน เพื่อสานสายใยภูมิปัญญา และเรียนรู้วิถีชีวิต

- 2) กิจกรรมบ้านนี้มีรักปลูกผักแบ่งปัน เพื่อให้เกิดการพึ่งพาและแบ่งปันกันและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

- 3) กิจกรรมคนหลายวัยใส่ใจสุขภาพ เพื่อให้คนในชุมชนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีและรู้จักดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัวทำให้เกิดครอบครัวที่อบอุ่นและสังคมที่น่าอยู่ เป็นสุขต่อไป รู้จักการปฏิบัติธรรมรักษาศีล ร่วมกิจกรรมตามปฏิทินบุญของชุมชน การปลูกผักพื้นเมืองและสมุนไพร

- 4) กิจกรรมสานสายใยภูมิปัญญา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างวัยใช้องค์ความรู้จากภูมิปัญญาที่มีในชุมชน และขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงาม ถ่ายทอดให้กับผู้ที่สนใจใฝ่เรียนรู้และเห็นคุณค่า และผู้ที่มีจิตอาสา แบ่งปัน และปลูกฝังให้กับเด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ เพื่อไม่ให้สูญหายไปจากชุมชนและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ที่ทันสมัยจากวัยเด็กสู่ผู้สูงวัยได้ด้วย

- 5) กิจกรรมศึกษาวิวัฒนาการของชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างวัย เกิดความภาคภูมิใจ รักถิ่นฐานบ้านเกิด ภูมิหลังของชุมชน วิถีการดำเนินชีวิต เพื่อนำส่วนที่ดีมาเป็นบทเรียนในการเรียนรู้ร่วมกัน ก่อให้เกิดความสามัคคี ร่วมมือ ร่วมใจกัน มีจิตสำนึกที่จะพัฒนาชุมชนต่อไป

4.4.4 ชั้นที่ 4 การขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่ม

ในการขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่ม หลังจากกลุ่มเป้าหมายออกแบบกิจกรรมห้องเรียนของคนหลายวัยที่เหมาะสมในการขับเคลื่อนในกลุ่มคนในชุมชนตำบลคำแพง ที่มุ่งหวังให้คนในชุมชนเกิดการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมกันแก้ปัญหา โดยการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่เพื่อสืบสานสายใยภูมิปัญญา เพื่อพึ่งพาและ แบ่งปันกัน มุ่งสร้างสรรค์สังคม ไทย อีกทั้งเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของผู้ที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัยที่เป็นจุดแข็ง 3 ประการ คนวัยเด็กและเยาวชน เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ เป็นผู้ต้นรู้ วัยแรงงานเป็นผู้ที่เปิดใจรับการเรียนรู้และใฝ่เรียนรู้ ผู้สูงวัยเป็นผู้ที่มีจิตอาสา เสียสละ แบ่งปัน ให้ด้วยความเต็มใจ ทุกช่วงวัยมีความมุ่งหวังที่จะสร้างสรรค์สังคมให้น่าอยู่ พึ่งพาอาศัยและเอื้ออาทรเกื้อกูลกันและแบ่งปันกัน ภายใต้ความแตกต่างและหลากหลายทางความคิด จากการศึกษาสนทนากลุ่มย่อยกลุ่มเป้าหมายได้กำหนดระยะเวลาการขับเคลื่อน ในช่วงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ถึง กรกฎาคม พ.ศ. 2557 ดังนี้

การขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่มของกระบวนการห้องเรียนของคนหลายวัยในกลุ่ม
คนในชุมชนตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปได้ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงการขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่มของกระบวนการห้องเรียนของคนหลายวัย

การขับเคลื่อน กิจกรรมกลุ่ม	ชื่อกิจกรรม	ระยะเวลา
1. การขับเคลื่อน กิจกรรมสาน สายใยภูมิปัญญา	1. กิจกรรมครัวอีสาน 2. กิจกรรมวิวัฒนาการชุมชน 3. กิจกรรมสืบสานภูมิปัญญา 4. กิจกรรมตามประเพณีบุญ	ต้นวาคม พ.ศ. 2556 ถึง มกราคม 2557 พฤศจิกายน พ.ศ.2556 กุมภาพันธ์ ถึง เมษายน พ.ศ.2557 ตามเทศกาล
2. การขับเคลื่อน กิจกรรมการ พึ่งพาและ แบ่งปัน	1. กิจกรรมบ้านนี้มีรักปลูกผักแบ่งปัน 1.1 กิจกรรมลงแขกดำนา 1.2 กิจกรรมลงแขกเกี่ยวข้าว 2. กิจกรรมคนหลายวัยใส่ใจสุขภาพ 3. กิจกรรมเทคโนโลยีกับคนหลายวัย	พฤศจิกายน 2556 ถึง กุมภาพันธ์ 2557 มิถุนายน พ.ศ.2556 พฤศจิกายน พ.ศ.2556 พฤศจิกายน 2556 ถึง กรกฎาคม 2557 เมษายน พ.ศ.2557
3. การขับเคลื่อน กิจกรรม สร้างสรรค์ สังคมไทย	1. กิจกรรมสานสายใยภูมิปัญญา 1.1 กิจกรรมตามประเพณีบุญ 1.2 กิจกรรมพาข้าว 2. กิจกรรมครัวอีสาน 2.1 กิจกรรมทำนาเกษตรอินทรีย์ 2.2 กิจกรรมลงแขกดำนา 2.3 กิจกรรมลงแขกเกี่ยวข้าว	กุมภาพันธ์ ถึง เมษายน พ.ศ.2557 ตามเทศกาล ตุลาคม 2556 ถึง กันยายน พ.ศ. 2557 กุมภาพันธ์ ถึง เมษายน พ.ศ. 2557 มีนาคม ถึง มิถุนายน พ.ศ. 2557 มิถุนายน พ.ศ. 2556 พฤศจิกายน พ.ศ. 2556

จากตารางที่ 10 พบว่า การขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่มของกระบวนการห้องเรียนของคน
หลายวัย ทำให้เกิดการสืบสานภูมิปัญญา การพึ่งพาและแบ่งปัน เกิดการสร้างสรรค์สังคม
รายละเอียด ดังนี้

1) การขับเคลื่อนกิจกรรมสานสายใยภูมิปัญญา ได้แก่

กิจกรรมครัวอีสาน กิจกรรมวิวัฒนาการชุมชน กิจกรรมสืบสาน
ภูมิปัญญา กิจกรรมคนหลายวัยใส่ใจสุขภาพ เช่น ด้านอาหาร ด้านการรักษาโรค การปลูกผัก
พื้นเมืองและสมุนไพร ด้านการนุ่งห่ม ด้านที่อยู่อาศัย ด้านความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี

และวัฒนธรรมที่ดำรงในชุมชน จากปฏิทินบุญของชุมชนตลอดทั้งปี ในช่วงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2556 กิจกรรมวิวัฒนาการชุมชน ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2556 ถึง มกราคม พ.ศ. 2557 กิจกรรมครัวอีสาน ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เมษายน พ.ศ. 2557 กิจกรรมสืบสานภูมิปัญญา ด้านต่างๆที่มีในชุมชนและชุมชนต้องการเรียนรู้ร่วมกันในการขับเคลื่อนกิจกรรมดังกล่าว กลุ่มเป้าหมายวิเคราะห์ร่วมกันถึงคุณค่าที่เกิดจากการขับเคลื่อนกิจกรรมว่าเป็นการสืบทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นับวันจะสูญหายไปถ้าไม่มีการสืบทอดเพราะภูมิปัญญาบางส่วนเป็นกลุ่มผู้ สูงวัยที่อายุมากแล้ว การถ่ายทอดเทคโนโลยีจากวัยเด็กและเยาวชนให้กับวัยแรงงานและผู้สูงวัย

2) การขับเคลื่อนกิจกรรมการพึ่งพาและแบ่งปัน ได้แก่

กิจกรรมบ้านนี้มีรักปลูกผักแบ่งปัน กิจกรรมตามประเพณีปฏิทินบุญ เช่น ประเพณีบุญเดือนสิบ การขมย่ำ (เยี่ยมญาติผู้ใหญ่) กิจกรรมคนหลายวัยใส่ใจสุขภาพ กิจกรรมเทคโนโลยีกับคนหลายวัย ในช่วงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 กิจกรรมบ้านนี้มีรักปลูกผักแบ่งปัน ในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึง ธันวาคม พ.ศ. 2556 กิจกรรมลงแขกเกี่ยวข้าวในการขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่มเป้าหมายได้วิเคราะห์ร่วมกันถึงคุณค่า ของกิจกรรมและเห็นร่วมกันว่ากิจกรรมดังกล่าว เป็นการพึ่งพาอาศัยกัน การแบ่งปันกันและ การเอื้ออาทรต่อกันซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ดำรงที่ต้องสืบทอดให้คนหลายวัยได้เรียนรู้ร่วมกัน ต่อไป

3) การขับเคลื่อนกิจกรรมการสร้างสรรค์สังคมไทย ได้แก่

กิจกรรมตามปฏิทินบุญ กิจกรรมคนหลายวัยใส่ใจสุขภาพ กิจกรรม พาช้าว กิจกรรมสานสายใยภูมิปัญญา กิจกรรมที่กลุ่มต้องการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น ในเดือน กุมภาพันธ์ ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2557 กิจกรรมสานสายใยภูมิปัญญา กิจกรรมครัวอีสาน เดือนมีนาคม ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2557 กิจกรรมการทำนาเกษตรอินทรีย์ การนำหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชุมชน กิจกรรมการลงแขกดำนา เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557 กิจกรรมบ้านนี้มีรักปลูกผักแบ่งปัน เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556 กิจกรรมลงแขกเกี่ยวข้าว ในการขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่มเป้าหมายได้วิเคราะห์ร่วมกัน ถึงคุณค่าของกิจกรรมและเห็นร่วมกันว่าเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เห็นความจริงของชีวิตและ ต้องอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชนจะสามารถทำให้ชุมชนเป็นชุมชนที่น่าอยู่ เอื้ออาทรต่อกัน ความเป็นชุมชนชนบทมีมากขึ้น ทุกช่วงวัยอยู่กันแบบมีคุณค่าและเห็นคุณค่า ของตนเอง คุณค่าของธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นการสร้างสรรค์สังคมต่อไป

4.4.5 ชั้นที่ 5 การเสริมสร้างพลังเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน

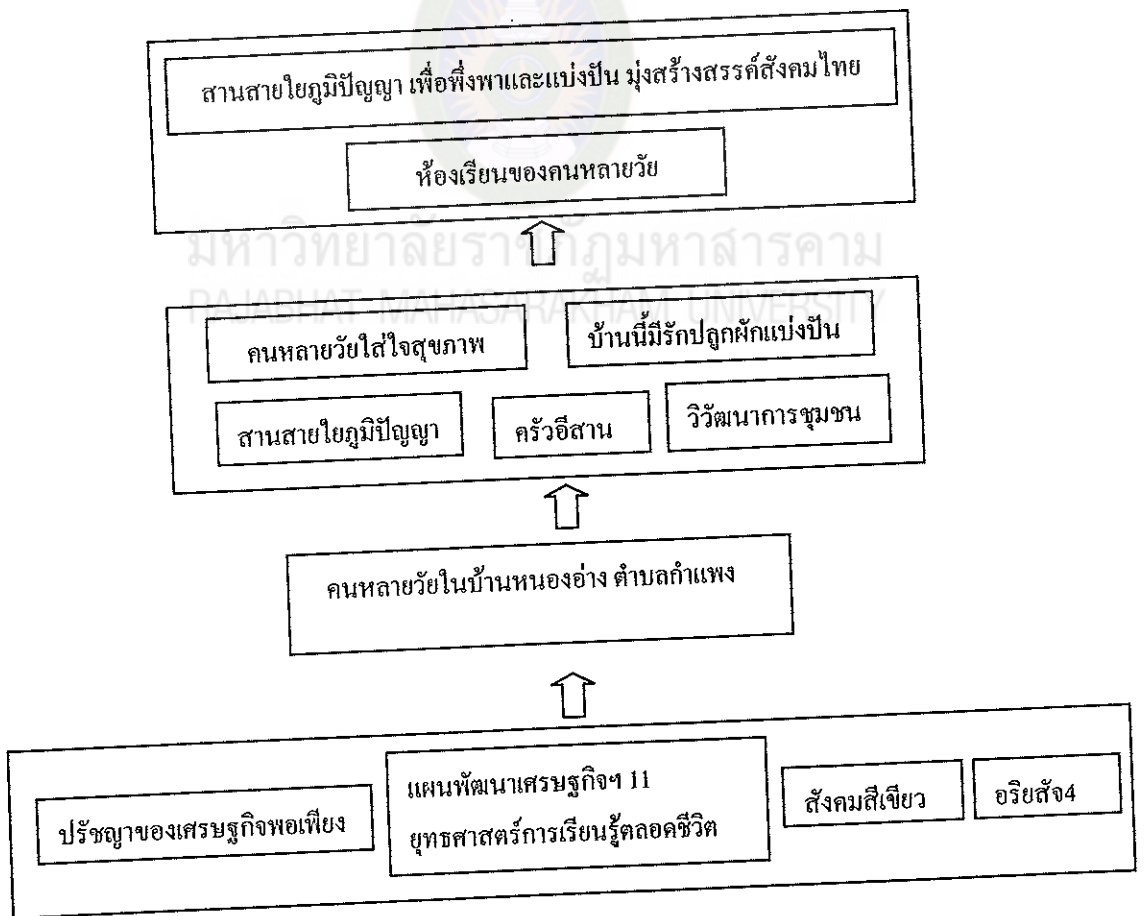
ผู้วิจัยสังเกตเห็นจากสนทนากลุ่มย่อย กลุ่มเป้าหมายได้วิเคราะห์ร่วมกัน ยืนยันถึงคุณลักษณะ 4 ประการของห้องเรียนของคนหลายวัย ซึ่งมีมากถึงร้อยละ 80 นั้นต้องมีการเสริมสร้างพลังความเข้มแข็งเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่ม ดังนั้นจึงจัดเวทีเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในพื้นที่ ทั้งในกลุ่มเป้าหมายและเครือข่ายที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจากเดิม โดยจากกลุ่มเป้าหมายเป็นคนหลายวัย จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 70 คน และมีกลุ่มชุมชนอื่นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น บุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 50 คน กลุ่มชุมชนบ้านโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จำนวน 80 คน กลุ่มชุมชนบ้านตาหยวก อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 30 คน กลุ่มครูและบุคลากร โรงเรียนทุ่งกุลาประชานุสรณ์ ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 50 คน ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับคณบดีศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 20 คน โดยการแบ่งเวทีออกเป็น 5 เวที คือ

- 1) เวทีชุมชนและบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2556
- 2) เวทีกลุ่มบุคลากร โรงเรียนทุ่งกุลาประชานุสรณ์ ตำบลกำแพง จังหวัดร้อยเอ็ด เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2556
- 3) กลุ่มชุมชนบ้านโพนเมือง อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด เดือนธันวาคม พ.ศ. 2556
- 4) เวทีกลุ่มนักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม เดือนธันวาคม พ.ศ. 2556
- 5) เวทีกลุ่มชุมชนบ้านตาหยวก อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เดือน มีนาคม พ.ศ. 2556

จากเวทีการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยทั้ง 5 เวที กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้ร่วมกันระหว่างคน ระหว่างวัยและระหว่างพื้นที่ เป็นการสร้างพลังในการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนทั้ง 3 วัย ได้แก่ วัยเด็กและเยาวชน วัยแรงงาน และผู้สูงอายุ โดยงบประมาณที่ใช้ได้มาจากกลุ่มชุมชนที่มาร่วมกิจกรรมเตรียมมาสมทบ และสมาชิกได้ช่วยกันเตรียมมาและงบประมาณส่วนตัวบางส่วนของผู้วิจัย นอกจากนี้ ยังมีเวทีให้ทุกช่วงวัยได้ร่วมกันทำกิจกรรม

เรียกว่า “พาข้าวเล่าความหลัง” ของกลุ่มเป้าหมายและคนในชุมชนตำบลกำแพง จำนวน 40 คน โดยใช้ฐานคิด “ห้องเรียนของคนหลายวัย สานสายใยภูมิปัญญาเพื่อพึ่งพาและแบ่งปัน มุ่งสร้างสรรค์สังคมไทย”

จากการประเมินของกลุ่มเป้าหมายร่วมกับผู้วิจัย พบว่า กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในขั้นนี้เป็นการเสริมสร้างพลังเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน และเป็นพลังที่เกิดขึ้น จากการระดมจากข้างใน ในระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2557 นั้น ได้บรรลุถึงการสร้างพลังใน การเรียนรู้ร่วมกันทั้งกลุ่มเป้าหมายและเครือข่าย ด้วยความรับรู้ เข้าใจ มีท่าที่เป็นเจ้าของ อย่างมีจิตสำนึกและมีพลัง ในการเข้าร่วมการขับเคลื่อนคุณลักษณะทั้ง 4 ประการ และฐานคิดห้องเรียนของคนหลายวัยด้วยดี ก่อให้เกิดกระบวนการห้องเรียนของคนหลายวัยขึ้น มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในห้องเรียนของคนหลายวัยขึ้นในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

แผนภาพที่ 6 สังกะระห์กระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย

5. สรุปบทเรียนจากกิจกรรมที่ดำเนินการในห้องเรียนของคนหลายวัย ในพื้นที่ตำบลกำแพง

ซึ่งผู้วิจัยได้มีการกิจกรรม ดังนี้

5.1 กิจกรรมครัวอีสาน

5.1.1 ขั้นที่ 1 Input ข้อมูลและองค์ความรู้จากภูมิปัญญา ต่อไปนี้

- 1) การเตรียมอุปกรณ์ เช่น เชื้อเพลิง ฟืน เตาไฟโบราณ ครกกระเดื่อง
- 2) การหาอาหารของคนอีสาน วัสดุที่ใช้ในการหาอาหาร จับปลา
- 3) การปรุงอาหาร การประกอบอาหาร การหุงข้าวโบราณ การถนอมอาหาร
- 4) วัฒนธรรมการรับประทานอาหาร

5.1.2 ขั้นที่ 2 Activity กิจกรรมที่คนหลายวัย ประชาชนชาวบ้าน และครู

ภูมิปัญญาในห้องถิ่นทำร่วมกัน

- 1) การหุงข้าวแบบโบราณเริ่มจากการตำข้าวเปลือกด้วยครกกระเดื่องจนเป็นข้าวสาร นำมาหุงโดยใช้เตาฟืน โบราณ การจุดไฟ การหุงข้าวสวยและการนึ่งข้าวเหนียว
- 2) การประกอบอาหารอีสาน เช่น การทำน้ำพริกอีสาน (แจ่ว ปั่น) การทำอ่อม การทำซุบหน่อไม้ ซุปมะเขือ การทำลาบเช่นลาบวัว ลาบหมู ลาบปลา และการต้ม เช่น ต้มปลา ต้มไก่ การตำบักสูง (ส้มตำ) และทำปลาแดกบอง (ปลาร้าสับ)
- 3) การถนอมอาหาร เช่น ตากแห้ง ย่าง หมัก คอง ส้มปลาน้อย (ปลาอ่อม) ปลาแดก (ปลาร้า) ปลาส้ม ส้มวัว ส้มหมู (แหนม) หน่อไม้คอง ผักคอง
- 4) ร่วมรับประทานอาหารที่ช่วยกันทำ ตามแบบโบราณอีสาน และเรียนรู้วัฒนธรรมการรับประทานอาหารของชาวอีสาน (ใช้ “พาข้าว” ในการเรียนรู้ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมการรับประทานอาหารแบบคนอีสานดั้งเดิม)

5.1.3 ขั้นที่ 3 Output ผลที่เกิดจากการทำกิจกรรม

- 1) ได้ความรู้จากกิจกรรมครัวอีสาน จากการทำจริง
- 2) ได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัย ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
- 3) เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น

5.1.4 ขั้นที่ 4 Value คุณค่า คนหลายวัยที่ร่วมกิจกรรมเห็นคุณค่าของกิจกรรม

- 1) ได้สืบสานภูมิปัญญาไปสู่ทุกช่วงวัยร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
- 2) ทุกวัยเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น เกิดการเคารพกัน เชื้อพังกัน
- 3) เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด เกิดพลังในการทำงานร่วมกัน
- 4) ทุกวัยได้ความรู้จากการทำกิจกรรม และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

5.2 กิจกรรมบ้านนี้มีรักปลูกผักแบ่งปัน

5.2.1 ขั้นที่ 1 Input ข้อมูลและองค์ความรู้จากภูมิปัญญา ต่อไปนี้

- 1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) แนวคิดสังคมสีเขียว เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 3) การดูแล การเพาะปลูกพืชผักต่างๆ พืชสมุนไพร
- 4) การเลี้ยงสัตว์ โค กระบือ หมู ไก่ กบ ปลา

5.2.2 ขั้นที่ 2 Activity กิจกรรมที่คนหลายวัย ปราชญ์ชาวบ้าน และ

ครูภูมิปัญญาในท้องถิ่นทำร่วมกัน

1) การปลูกผักแบ่งปัน โดยเมล็ดพันธุ์พระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จากศูนย์เมล็ดพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ จังหวัดเชียงราย ให้สมาชิก ไปเพาะปลูกและเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ส่งคืนศูนย์และแบ่งปันกันต่อไป

2) การเพาะปลูกพืชสวนครัวอื่นๆในชุมชน เช่น จำ ตะไคร้ มะนาว มะรุ้ม ต้นหอม ผักชี ผักกาด พริก มะเขือ มะละกอ ต้นกระเพรา

3) การหาพืชผักพื้นบ้านที่หาได้ในพื้นที่ตำบลกำแพง และสอนให้เด็กและเยาวชน ได้รู้จักผักพื้นบ้าน

4) การปลูกสมุนไพรต่างๆ เพื่อใช้เองและเพื่อจำหน่าย

5) การเลี้ยงสัตว์อาหารและเพื่อจำหน่าย เช่น ปลา กบ ไก่ เป็ด หมู

6) การเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้มูลสัตว์เป็นปุ๋ย และเพื่อจำหน่าย เช่น โค และ

กระบือ

5.2.3 ขั้นที่ 3 Output ผลที่เกิดจากการทำกิจกรรม

1) ชุมชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีอาหารรับประทาน มีรายได้เพิ่ม

ลดรายจ่าย

2) ครอบครัวอบอุ่น มีการย้ายถิ่นฐานกลับมาบ้านเกิด

3) ชาวบ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ปลูกผักกินเองและแบ่งปันกันในชุมชน
ดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักความพอดี พอเหมาะของตัวเอง

4) คนในชุมชนได้ออกกำลังกาย จากการรดน้ำผัก มีความสุขที่ได้ชม
สวนที่ปลูกและมีความสุขจากการแบ่งปันเมล็ดพันธุ์ ผลผลิต เกิดความเอื้ออาทรต่อกันใน
ชุมชน

5.2.4 ขั้นที่ 4 Value คุณค่า คนหลายวัยที่ร่วมกิจกรรมเห็นคุณค่าของกิจกรรม

- 1) เห็นคุณค่าของตนเอง และบรรพบุรุษ เข้าใจชีวิตมากขึ้น รู้จัก
ประมาณตน ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง มีภูมิคุ้มกันในชีวิต
- 2) มีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้นทำให้ครอบครัวอบอุ่น มีรายได้เสริม
ลดรายจ่ายและ มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน มีจิตอาสามากขึ้น

5.3 กิจกรรมคนหลายวัยใส่ใจสุขภาพ

5.3.1 ขั้นที่ 1 Input ข้อมูลและองค์ความรู้จากภูมิปัญญา ต่อไปนี้

- 1) การดูแลสุขภาพกาย ด้วยการออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร
ที่มีประโยชน์
- 2) การดูแลสุขภาพจิต ด้วยการฟังธรรม นั่งสมาธิ ทำบุญใส่บาตร
- 3) การรักษาโรคด้วยสมุนไพร จากภูมิปัญญาชาวบ้าน
- 4) การดูแลผู้เจ็บป่วยหรือดูแลผู้สูงวัยในครอบครัว

5.3.2 ขั้นที่ 2 Activity กิจกรรมที่คนหลายวัย ปรากฏชาวบ้าน และ ครูภูมิปัญญาในท้องถิ่นทำร่วมกัน

- 1) กิจกรรมการออกกำลังกายสบายชีวิตที่ศูนย์ห้องเรียนของคนหลายวัย
ทุกเย็นทุกวัน
- 2) การทำบุญใส่บาตรในวันสำคัญทางศาสนาและทุกวันพระ ฟังธรรม
นั่งสมาธิ
- 3) การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค การรับประทานผักสมุนไพร
- 4) กิจกรรมโรงเรียนพ่อแม่ เพื่อสานสายใยรักในครอบครัว การตั้งครรภ์
ที่พึงประสงค์ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่

5.3.3 ขั้นที่ 3 Output ผลที่เกิดจากการทำกิจกรรม

- 1) ชุมชนมีสุขภาพกายดี อายุยืนมากขึ้น
- 2) ชุมชนมีสุขภาพจิตดี เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามากขึ้นทุกช่วงวัย

- 3) เกิดโรงเรียนพ่อแม่ เพื่อสานสายใยรักของครอบครัวของคนทุกวัย
- 4) มีการใช้ รับประทาน ละปลูกพืชสมุนไพรเพิ่มขึ้น

5.3.4 ขั้นที่ 4 Value คุณค่า คนหลายวัยที่ร่วมกิจกรรมเห็นคุณค่าของกิจกรรม

- 1) เกิดสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว ครอบครัวอบอุ่น
- 2) สุขภาพกายและสุขภาพจิตดีขึ้น ร่วมกิจกรรมส่วนรวมมากขึ้น
- 3) เกิดชุมชนที่ใส่ใจสุขภาพ อายุยืน การเอาใจใส่สุขภาพคนใน

ครอบครัวมากขึ้น

- 4) เกิดรายได้เพิ่มจากการปลูกพืชสมุนไพร เช่น ข่า ตะไคร้ มะขาม

มะนาว มะกรูด

- 5) คนในชุมชนรู้จักการดูแลเลี้ยงดูบุตรหลาน ตายาย มีความกตัญญู

รู้คุณค่าต่อบุพการี

5.4 กิจกรรมสานสายใยภูมิปัญญา

5.4.1 ขั้นที่ 1 Input ข้อมูลและองค์ความรู้จากภูมิปัญญา ต่อไปนี้

- 1) องค์ความรู้ เรื่อง การทำข้าวต้มมัด ทำขนมเทียน การจักสาน หัตถกรรมเครื่องใช้ การทำบายศรี ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่ดำรงในชุมชน
- 2) การแบ่งปันความรู้ด้านเทคโนโลยีจากวัยเด็กและเยาวชนให้กับ วัยแรงงานและผู้สูงวัย เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือ การใช้อินเทอร์เน็ต และการใช้คอมพิวเตอร์

5.4.2 ขั้นที่ 2 Activity กิจกรรมที่คนหลายวัย ปราชญ์ชาวบ้าน และ

ครูภูมิปัญญาในท้องถิ่นทำร่วมกัน

การทำข้าวต้มมัด การทำขนมเทียน การจักสาน การทำบายศรี

องค์ความรู้ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมที่ดำรงของชุมชน เช่น การลงแขก งานบุญ ประเพณีต่างๆ ความเชื่อของชุมชน

5.4.3 ขั้นที่ 3 Output ผลที่เกิดจากการทำกิจกรรม

- 1) เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 2) เกิดความภาคภูมิใจ การกล้าแสดงออก การทำงานเป็นหมู่คณะ
- 3) เกิดการแบ่งปัน การยอมรับเชื่อมั่นเคารพผู้ใหญ่ รู้จักกาลเทศะ

อ่อนน้อมถ่อมตน

- 4) เกิดการสานสายใยภูมิปัญญา สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและ

เป็นอาชีพได้

5.4.4 ขั้นที่ 4 Value คุณค่า คนหลายวัยที่ร่วมกิจกรรมเห็นคุณค่าของกิจกรรม

ประกอบอาชีพได้

- 1) เกิดการสืบสานสายใยภูมิปัญญา นำไปใช้ในชีวิตประจำวันและ
- 2) เกิดการแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย
- 3) สร้างความรักและอบอุ่นในครอบครัว ในชุมชน ในสังคม ต่อไป
- 4) ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
- 5) เกิดความภาคภูมิใจ เกิดการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน

5.5 กิจกรรมวิวัฒนาการชุมชน

5.5.1 ขั้นที่ 1 Input ข้อมูลและองค์ความรู้จากภูมิปัญญา ต่อไปนี้

1) วิวัฒนาการการก่อตั้งหมู่บ้าน ชุมชนตำบลกำแพงและสถานที่สำคัญ
ในชุมชน เช่น พลับพลา วัดหนองอ่าง พระคินิ (ศาลปู่ตา ประจำหมู่บ้าน)

2) การก่อตั้งโรงเรียน การดำเนินชีวิตของคนในอดีต

5.5.2 ขั้นที่ 2 Activity กิจกรรมที่คนหลายวัย ประชาชนชาวบ้าน และ

ครูภูมิปัญญาในท้องถิ่นทำร่วมกัน

1) เปิดเวทีชาวบ้าน บอกเล่าวิวัฒนาการของชุมชน

2) “พาข้าวเล่าความหลัง” คนในชุมชนได้รับประทานอาหารด้วยกัน
และพูดคุยกันในเรื่องอดีตของชุมชน

3) การถอดบทเรียน สถานที่สำคัญในชุมชน

5.5.3 ขั้นที่ 3 Output ผลที่เกิดจากการทำกิจกรรม

1) ได้ทราบวิวัฒนาการของชุมชน

2) เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย

3) เกิดความรักและหวงแหนถิ่นที่อยู่ของตนเอง

4) เกิดพลังในการพัฒนาชุมชนและสร้างสรรค์สังคม เกิดชุมชน

แห่งการเรียนรู้

5.5.4 ขั้นที่ 4 Value คุณค่า คนหลายวัยที่ร่วมกิจกรรมเห็นคุณค่าของกิจกรรม

1) เกิดความรักและศรัทธาในท้องถิ่น

2) เกิดจิตสำนึกที่ดี เป็นพลังในการขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนของตนเอง

3) เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย

6. บทสรุป

จากกิจกรรมทั้งหมดที่ดำเนินการในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยในห้องเรียนของคนหลายวัย พอสรุปได้ ดังนี้

6.1 เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย เกิดความภาคภูมิใจ เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ เคารพตนเอง เคารพธรรมชาติ เคารพสิ่งเหนือธรรมชาติ รู้จักรากเหง้าของตนเอง

6.2 ทุกวัยได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ลดช่องว่างระหว่างวัย เกิดสายใยรักครอบครัว เกิดความอบอุ่นในครอบครัว สัมพันธภาพที่ดีต่อกัน การยอมรับกัน การไว้วางใจกัน

6.3 เกิดการสานสายใยภูมิปัญญาทั้ง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาสากลสู่ลูกหลานและคนทุกช่วงวัยต่อไป สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน และประกอบอาชีพได้

6.4 เกิดการแบ่งปันกัน ฟังพาทอาศัยกัน เกิดความรักสามัคคีในครอบครัว ชุมชน สังคม รู้จักเป็นผู้ให้และผู้รับ อยู่กันแบบเอื้ออาทร การให้ด้วยความเต็มใจ

6.5 เกิดคุณลักษณะของผู้ที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย ดังต่อไปนี้

6.5.1 วัยเด็กและเยาวชน ต้องเป็นผู้ที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน กลุ่มที่สนใจที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ เป็นผู้ตื่นรู้

6.5.1.1 วัยแรงงาน ต้องเป็นคนที่เปิดใจเพื่อรับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง

6.5.2 ผู้สูงวัย เป็นคนที่มีจิตอาสา และแบ่งปัน ทำด้วยความเต็มใจ

เสียสละทั้งเวลา กำลังกายและกำลังทรัพย์

ซึ่งคุณลักษณะกลุ่มคนห้องเรียนของคนหลายวัยจะได้ศึกษาพฤติกรรมของคน ที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัยต่อไป

7. จุดเด่นที่พบ

7.1 จากการนำกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียนของคนหลายวัยมาใช้ในชุมชน พบว่า กลุ่มคนหลายวัยในชุมชนมีภาวะบีบคั้นทางจิตใจน้อยลง มีความสุขมากขึ้น ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทำให้การพิจารณาให้เห็นความจริงของชีวิตได้มาก รู้ตน รู้คน รู้กาล การระดมความคิดเพื่อหาทางเลือกมีมากเพราะเกิดจากความร่วมมือร่วมใจในชุมชน ทำให้

การเลือกปฏิบัติในทางที่เหมาะสมได้มากจึงก่อให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัว ความรัก สามัคคี ช่วยเหลือ แบ่งปันต่อกันเกิดความสุขสงบในชุมชน

7.2 โครงสร้างประชากร เกิดการเปลี่ยนแปลงมีการย้ายถิ่นฐานกลับบ้านเกิด เพื่อดูแลพ่อแม่และลูก เนื่องจาก ในกระบวนการการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักพุทธธรรม มาประยุกต์ใช้ ชุมชนเห็นตัวอย่างที่เกิดขึ้น และได้มีการขยายผลเพิ่มขึ้นหลายครัวเรือน ทำให้โครงสร้างประชากรเปลี่ยนไปทุกช่วงวัย ได้มีโอกาสอยู่ร่วมกันมากขึ้น

7.3 วิธีการดำเนินชีวิต อยู่กันแบบพอเพียง ปลูกพืชเพื่อเป็นอาหารและ แลกเปลี่ยน มีการช่วยเหลือกัน เช่น งานบุญ งานส่วนรวม การลงแขกทำงาน การร่วมมือกัน ทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม มีความจริงใจต่อกัน เลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา เชื่อและเคารพ สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น

7.4 การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย มีปฏิสัมพันธ์กันดีทุกช่วงวัย ทุกคนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน มีการสืบทอดภูมิปัญญาให้ลูกหลาน เพื่อเป็นแนวทางในการ ดำเนินชีวิตที่ดี ทำให้ปัญหาช่องว่างระหว่างวัยลดลง เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ผู้สูงวัย ได้เรียนรู้การใช้โทรศัพท์ การสืบค้นทางอินเทอร์เน็ต การใช้คอมพิวเตอร์ การใช้เทคโนโลยี ที่ทันสมัยตามศักยภาพ กระบวนการเรียนรู้ห้องเรียนของคนหลายวัยควรที่จะนำไปใช้ในชุมชน อื่นต่อไป

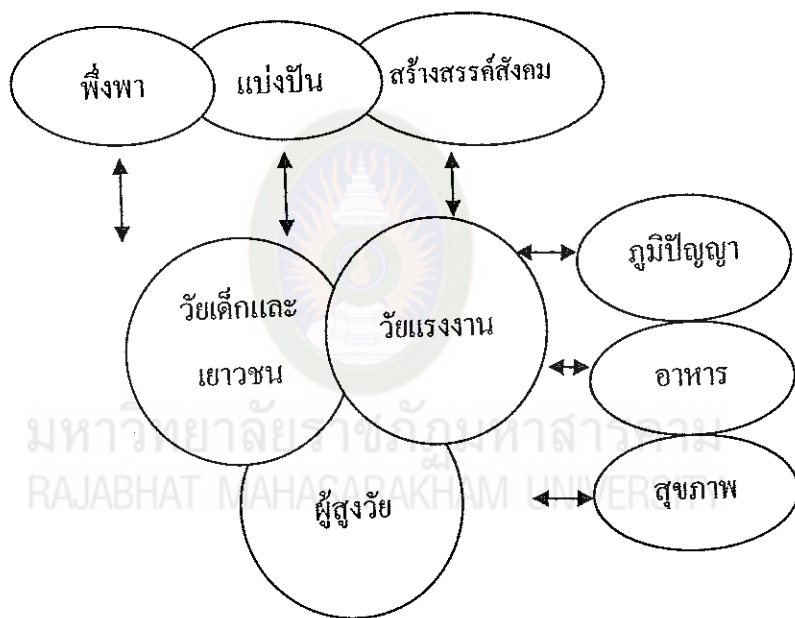
8. ข้อจำกัดที่พบ

8.1 ประชาชนมีความยากจนเป็นส่วนมาก มีหนี้สิน จึงย้ายแรงงานไปประกอบ อาชีพในต่างถิ่น ทิ้งให้ผู้สูงวัยต้องอยู่บ้านตามลำพัง และบางครอบครัวต้องดูแลหลานหลายคน บางครอบครัวมีวัยเดียวกันอยู่ร่วมกัน มีคนป่วยที่ต้องรับผิดชอบดูแล จึงทำให้วิถีชีวิตความ เป็นอยู่ลำบากแตกต่างกันไป

8.2 เด็กและเยาวชนเข้าไม่ถึงโอกาสทางการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบและ นอกกระบบ หรือตามอัธยาศัย เพิ่มขึ้นมีวุฒิการศึกษาแต่คุณภาพการศึกษาลดลง ซึ่งอนาคตจะเกิด ปัญหาคุณภาพแรงงานด้อยคุณภาพต่อไป จึงควรที่จะส่งเสริมให้มีการฝึกอาชีพเพื่อพัฒนาฝีมือ แรงงานมากขึ้นและเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพในอนาคต

8.3 จากการที่เด็กและเยาวชนอ่านหนังสือน้อย ไม่รักการอ่าน ควรส่งเสริมการอ่าน มีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่ทุกคนมีส่วนในการให้บริการและมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องตามความสนใจของผู้เรียนและเป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติ สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ตลอดเวลาทันที่

8.4 ผู้สูงวัยสนใจเทคโนโลยีที่ทันสมัยแต่ขาดโอกาสและไม่กล้าเรียนรู้ สาเหตุเกิดจากการอายเด็กที่อายุน้อยกว่าบ้าง ไม่กล้าทำกลัวเครื่องพัง กลัวผิด แต่พอทำได้เกิดความสุขสนุกสนาน และบอกกล่าวต่อๆ กันไป

แผนภาพที่ 7 แสดงกระบวนการขับเคลื่อนห้องเรียนของคนหลายวัย

ตอนที่ 3 ศึกษาพฤติกรรมของคนหลายวัยที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียน ของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

งานวิจัยเรื่อง ห้องเรียนของคนหลายวัย ในวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ศึกษาพฤติกรรม
ของคนหลายวัยที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอ
เกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้ 1) บทสรุปจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2
2) สารระสำคัญ 3) วิธีการศึกษาพฤติกรรมของคนหลายวัยที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียน
ของคนหลายวัย 4) ข้อค้นพบในแต่ละขั้นตอน และ 5) สรุปผล

การศึกษาพฤติกรรมของคนหลายวัยที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนของคน
หลายวัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. บทสรุปจากวัตถุประสงค์

1.1 จากการศึกษาระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัย

ทำให้ทราบว่า คนหลายวัยในพื้นที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัยจากการทำ
กิจกรรมร่วมกัน ทั้งจาก การสืบทอดองค์ความรู้จากครุภูมิปัญญา การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย
ทำให้เกิดการช่วยเหลือแบ่งปัน พึ่งพากันมากขึ้น จึงควรที่จะศึกษาพฤติกรรมของคนทีผ่าน
กระบวนการในการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยขึ้นจากกิจกรรมทั้งหมดที่กระทำใน
กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัย ในห้องเรียนของคนหลายวัย เกิดพฤติกรรม
ของกลุ่มคนพอสรุปได้ ดังนี้

1.1.1 เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย เกิดความภาคภูมิใจ เคารพ
เชื่อฟังผู้อาวุโสกว่า เคารพตนเอง เคารพผู้อื่นและเคารพธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติ

1.1.2 ทุกวัยได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ลดช่องว่างระหว่างวัย เกิดสายใยรัก
ครอบครัว

1.1.3 เกิดการสานสายใยภูมิปัญญาสู่ลูกหลานต่อไป นำไปใช้และประกอบ
อาชีพได้

1.1.4 เกิดการแบ่งปันกัน พึ่งพาอาศัยกัน เกิดความรักสามัคคีในครอบครัว
ชุมชน สังคม

1.1.5 เกิดคุณลักษณะของผู้ที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย

1.2 คุณลักษณะของกลุ่มคนที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย

- 1.2.1 วัยเด็กและเยาวชน เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน กลุ่มที่สนใจที่จะศึกษาหาความรู้ เป็นผู้ตื่นรู้
- 1.2.2 วัยแรงงาน เป็นคนที่เปิดใจเพื่อรับการเรียนรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง
- 1.2.3 ผู้สูงวัย เป็นคนที่มีจิตอาสา และแบ่งปัน ทำด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน เสียสละทั้งทรัพย์สินและเวลา ซึ่งจะได้ศึกษาพฤติกรรมของคนผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัยต่อไป

2. สาระสำคัญ

มุ่งเน้นที่จะศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มคนที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย คือ การแสดงออกของคนในชุมชนทุกรูปแบบ เพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าทั้งภายในและภายนอก ซึ่งเป็นผลมาจากการทำงานร่วมกันการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแสดงความคิดเห็น การปลูกฝังกระบวนการคิดที่อยู่บนฐานของศีลธรรม การยอมรับความแตกต่าง และการให้ข้อคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

3. วิธีการศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มคนที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย

ในพื้นที่ตำบลกำแพง อำเภอกะหรัง จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย

3.1 กลุ่มเป้าหมาย คนหลายวัยใน 3 หมู่บ้านคือ บ้านหนองอ่าง บ้านดอกกรัก และบ้านไทรทอง จำนวน 30 คน ประกอบด้วย วัยเด็กและเยาวชนจำนวน 10 คน วัยแรงงานจำนวน 10 คน และผู้สูงวัย จำนวน 10 คน ดังรายชื่อในภาคผนวก

3.2 เครื่องมือที่ใช้

3.2.1 การสัมภาษณ์กลุ่มสนทนา

3.2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก

3.3 ขั้นตอนในการศึกษา

3.3.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิดการวัดพฤติกรรมของคนผ่านการ

กระบวนการเรียนรู้

3.3.2 สร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการวัดพฤติกรรมกลุ่มคนที่ผ่าน

การเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย

3.3.3 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความตรง
เชิงเนื้อหา โครงสร้างและเทคนิคและระเบียบวิธี

3.3.4 ปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ

3.3.5 นำไปเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย

3.3.6 เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์แปลผลข้อมูลที่ได้ และสรุปผล

3.4 ระยะเวลาในการศึกษา 2 เดือน (สิงหาคม ถึง กันยายน พ.ศ. 2557)

4. ข้อค้นพบในแต่ละขั้นตอน

4.1 การดำเนินการ

ในการดำเนินงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 ได้ดำเนินงานตามขั้นตอน ดังนี้

4.1.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

4.1.2 ขั้นตอนที่ 2 กำหนดคุณลักษณะของผู้ที่ผ่านการเรียนรู้

ในห้องเรียนของคนหลายวัย

4.1.3 ขั้นตอนที่ 3 นำคุณลักษณะที่กำหนดไปศึกษาพฤติกรรมของคน
ที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัยกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็น คนหลายวัยที่ผ่านการ
เรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัยในตำบลกำแพง

4.1.4 ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลจากการศึกษาพฤติกรรมของคนหลายวัย
ที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย

4.2 ขั้นตอนในการศึกษา

4.2.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

4.2.2 ขั้นตอนที่ 2 กำหนดคุณลักษณะของผู้ที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคน
หลายวัย

4.2.3 ขั้นตอนที่ 3 นำคุณลักษณะที่กำหนดไปศึกษาพฤติกรรมของคนที่ผ่าน
การเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย

4.2.4 ขั้นตอนที่ 4 สรุปผลจากการศึกษาพฤติกรรมของคนหลายวัยที่ผ่าน
การเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย

4.3 ผลจากการทำกิจกรรมที่ร่วมกันของคนหลายวัยผ่านห้องเรียนของคนหลาย
วัยพบว่าคนหลายวัยมีพฤติกรรมที่แสดงออก ดังนี้

ตารางที่ 11 แสดงผลการประเมินพฤติกรรมที่เกิดจากการทำกิจกรรมร่วมกันของคนหลายวัย

พฤติกรรมที่เกิด กิจกรรมที่ทำร่วมกัน	การแบ่งปัน		การพึ่งพา		การสร้างสรรค์สังคม	
	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
1.กิจกรรมครัวอีสาน	✓		✓		✓	
2.กิจกรรมสานสายใยภูมิปัญญา	✓		✓		✓	
3.กิจกรรมคนหลายวัยใส่ใจสุขภาพ	✓		✓		✓	
4.กิจกรรมบ้านนี้มีรักปลูกผักแบ่งปัน	✓		✓		✓	
5.กิจกรรมพาข้ามเล่าความหลัง	✓		✓		✓	

จากตารางที่ 11 พบว่า กิจกรรมที่คนหลายวัยร่วมกันทำทุกกิจกรรมก่อให้เกิดการพึ่งพา การแบ่งปันและการสร้างสรรค์สังคม โดยวัดได้จากการสังเกตพฤติกรรมที่แสดงออกในการทำกิจกรรมใน 5 ชั้น คือ 1) การรับรู้ 2) การมีท่าที 3) การเป็นเจ้าของ 4) การปลูกจิตสำนึก และ 5) การมีพลังในการขับเคลื่อนกิจกรรมทั้งหมด โดยการวัดพฤติกรรมของคนหลายวัยที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย คนหลายวัยในชุมชน ได้รับองค์ความรู้ใหม่ที่เพิ่มเติมจากความรู้เดิมที่มี ได้วิธีการเรียนรู้ใหม่ซึ่งเกิดจากการการมีข้อมูล เกิดการตั้งคำถาม หาคำตอบ ได้คำตอบ และนำคำตอบที่ได้ไปตั้งคำถามใหม่ เกิดปรากฏการณ์ใหม่ วัฒนธรรมใหม่ ผู้สูงวัยและวัยแรงงาน ได้เรียนรู้เทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต จากวัยเด็กและเยาวชน เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันและเกิดคุณค่าจากการร่วมกิจกรรมห้องเรียนของคนหลายวัย ได้มิตรใหม่ ได้เรียนรู้สิ่งที่คุณเองอยากรู้และเป็นธรรมชาติ

4.3.1 กิจกรรมครัวอีสาน

1) ผลที่เกิดจากการทำกิจกรรม ได้ความรู้จากกิจกรรมครัวอีสาน จากการปฏิบัติจริง ได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัย ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เกิดความภาคภูมิใจ ในวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้เรียนรู้สิ่งที่คุณเองอยากรู้และเป็นธรรมชาติ

2) คุณค่า คนหลายวัยที่ร่วมกิจกรรมเห็นคุณค่าของกิจกรรม ได้สืบสานภูมิปัญญาไปสู่ทุกช่วงวัยได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น เกิดการเคารพกัน เชื้อพึ่งกัน เกิดจิตสำนึกรักบ้านเกิด เกิดพลังในการทำงานร่วมกัน ทุกวัย ได้ความรู้จากการทำกิจกรรม และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

4.3.2 กิจกรรมบ้านนี้มีรักปลูกผักแบ่งปัน

1) ผลที่เกิดจากการทำกิจกรรม ชุมชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีอาหารรับประทาน มีรายได้เพิ่ม ลดรายจ่าย ครอบครัวอบอุ่น มีการย้ายถิ่นฐานกลับบ้านเกิด ชาวบ้านส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ปลูกผักกินเองและแบ่งปันกันในชุมชน ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รู้จักความพอดี พอเหมาะของตัวเองคนในชุมชนได้ออกกำลังกายจากการรดน้ำผัก มีความสุขที่ได้มีส่วนร่วมที่ปลูกและมีความสุขจากการแบ่งปันเมล็ดพันธุ์ ผลผลิต เกิดความเอื้ออาทรต่อกัน ในชุมชน

2) คุณค่า คนหลายวัยที่ร่วมกิจกรรมเห็นคุณค่าของกิจกรรม เห็นคุณค่าของตนเอง และบรรพบุรุษ เข้าใจชีวิตมากขึ้น รู้จักประมาณตน ใช้ชีวิตอย่างพอเพียง มีภูมิคุ้มกันในชีวิต มีเวลาอยู่กับครอบครัวมากขึ้นทำให้ครอบครัวอบอุ่น มีรายได้เสริมลดรายจ่ายและมีจิตใจ อ้อเพื่อพ่อแม่ แบ่งปัน มีจิตอาสามากขึ้น

4.3.3 กิจกรรมคนหลายวัยใส่ใจสุขภาพ

1) ผลที่เกิดจากการทำกิจกรรม คนหลายวัยในชุมชนมีสุขภาพกายดี อายุยืนมากขึ้น มีสุขภาพจิตดี เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามากขึ้นทุกช่วงวัย เกิดโรงเรียนพ่อแม่ เพื่อสานสายใยรักของครอบครัวของคนทุกวัย มีการใช้สมุนไพร รับประทานพืชสมุนไพรและปลูกสมุนไพร ผักพื้นเมือง ผักพื้นถิ่นที่มีในชุมชนเพิ่มขึ้น

2) คุณค่า คนหลายวัยที่ร่วมกิจกรรมเห็นคุณค่าของกิจกรรม เกิดสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว ครอบครัวอบอุ่นสุขภาพกายและสุขภาพจิตดีขึ้น ร่วมกิจกรรมส่วนรวมมากขึ้น เกิดชุมชนที่ใส่ใจสุขภาพ อายุยืน การเอาใจใส่สุขภาพคนในครอบครัวมากขึ้น เกิดรายได้เพิ่มจากการปลูกพืชสมุนไพร เช่น ข่า ตะไคร้ มะรุม มะนาว มะกรูด และการปลูกผักพื้นเมือง ผักพื้นถิ่นที่มีในชุมชน คนในชุมชนรู้จักการดูแลเลี้ยงดูบุตรหลาน ตายาย มีความกตัญญูรู้คุณต่อบุพการี

4.3.4 กิจกรรมสถานสายใยภูมิปัญญา

1) ผลที่เกิดจากการทำกิจกรรม เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดความภาคภูมิใจ การกล้าแสดงออก การทำงานเป็นหมู่คณะ เกิดการแบ่งปัน การยอมรับเชื่อมั่นเคารพผู้ใหญ่ รู้จักกาลเทศะ อ่อนน้อมถ่อมตน เกิดการสานสายใยภูมิปัญญา สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นอาชีพได้

2) คุณค่า คนหลายวัยที่ร่วมกิจกรรมเห็นคุณค่าของกิจกรรม เกิดการสืบสานสายใยภูมิปัญญา นำไปใช้ในชีวิตประจำวันและประกอบอาชีพได้ เกิดการแบ่งปัน แลกเปลี่ยน

เรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย สร้างความรักและอบอุ่นในครอบครัว ในชุมชน ในสังคมต่อไป
ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เกิดความภาคภูมิใจ เกิดการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน

4.3.5 กิจกรรมศึกษาวิวัฒนาการชุมชน

1) ผลที่เกิดจากการทำกิจกรรม คนหลายวัยในชุมชน ได้ทราบวิวัฒนาการ
ของชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย เกิดความรักและห่วงใยที่อยู่ที่
ของตนเอง เกิดพลังในการพัฒนาชุมชนและสร้างสรรค์สังคม เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้

2) คุณค่า คนหลายวัยที่ร่วมกิจกรรมเห็นคุณค่าของกิจกรรม เกิดความรักและ
ศรัทธาในท้องถิ่น เกิดจิตสำนึกที่ดี เป็นพลังในการขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนของตนเอง เกิดการ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างวัย

จากการขับเคลื่อนกระบวนการห้องเรียนของคนหลายวัย ผ่านกลุ่มคนหลายวัย
ในพื้นที่ จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม ทำให้ทราบพฤติกรรมการแสดงออก
จากการทำกิจกรรมร่วมกันของคนหลายวัย ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงการวัดพฤติกรรมจากการสังเกตพฤติกรรมการแสดงออกในการทำ
กิจกรรมร่วมกันของคนหลายวัย

กิจกรรม	มีการ รับรู้ ร้อยละ	มีทำที่ ยอมรับ ร้อยละ	เป็น เจ้าของ ร้อยละ	มี จิตสำนึก ร้อยละ	มีพลัง ขับเคลื่อน ร้อยละ
1.กิจกรรมครัวอีสาน	90	85	80	75	70
2.กิจกรรมสวนสายใยภูมิปัญญา	90	85	80	75	70
3.กิจกรรมคนหลายวัยใส่ใจ สุขภาพ	90	85	80	75	70
4.กิจกรรมบ้านนี้มีรักปลูกผัก แบ่งปัน	90	85	80	75	70
5.กิจกรรมพาข้าวเต่าความหลัง	90	85	80	75	70
เฉลี่ยรายด้าน	90	85	80	75	70
เฉลี่ยภาพรวม	80				

จากตารางที่ 12 พบว่า โดยภาพรวม พฤติกรรมของกลุ่มคนที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย โดยผ่านกระบวนการห้องเรียนของคนหลายวัยอยู่ในระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ย (X) ร้อยละ 90 ในด้านการรับรู้ รองลงมา คือ การมีท่าทียอมรับ ค่าเฉลี่ยร้อยละ 80 และการมีพลังมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดร้อยละ 70 และค่าเฉลี่ยภาพรวมคิดเป็นร้อยละ 80 แสดงว่ากระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัยเป็นกระบวนการที่ดีเหมาะสมกับการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ของคนหลายวัย

จากการขับเคลื่อนกระบวนการห้องเรียนของคนหลายวัยผ่านกลุ่มคนหลายวัยในพื้นที่ จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับความพึงพอใจต่อกระบวนการห้องเรียนของคนหลายวัย ผลดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงความพึงพอใจของกลุ่มคนที่ผ่านกระบวนการห้องเรียนของคนหลายวัย

รายการประเมิน	ความพึงพอใจ (ร้อยละ)	ระดับ	ลำดับที่
1.ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	85	มากที่สุด	2
2.ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	90	มากที่สุด	1
3.ด้านเนื้อหาหรือองค์ความรู้	80	มาก	4
4.ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	80	มาก	4
5.ด้านรูปแบบและกระบวนการเรียนรู้	85	มากที่สุด	2
เฉลี่ย	84	มากที่สุด	-

จากตารางที่ 13 พบว่า คนที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย มีความพึงพอใจต่อกระบวนการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 90 ในด้านบรรยากาศการเรียนรู้ รองลงมา ร้อยละ 85 ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้และด้านรูปแบบและกระบวนการในการเรียนรู้ และร้อยละ 80 ในด้านเนื้อหาหรือองค์ความรู้ และประโยชน์ที่ได้รับ จึงสรุปได้ว่า กระบวนการในการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย ในภาพรวมผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความ พึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าเฉลี่ยร้อยละ 84

4.4 บทสรุปจากกิจกรรมที่ดำเนินการในห้องเรียนของคนหลายวัยในพื้นที่ตำบลกำแพง คนหลายวัยมีพฤติกรรมดังต่อไปนี้

ในการดำเนินการแต่ละขั้นได้สังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของกลุ่มคนในการเรียนรู้ร่วมกัน 5 ขั้นดังนี้ 1) การรับรู้ 2) ท่าที การแสดงออก 3) การแสดงความเป็นเจ้าของ 4) การมีจิตสำนึก และ 5) การมีพลัง ในการขับเคลื่อน

4.4.1 การรับรู้พฤติกรรมของกลุ่มคนที่ผ่านการเรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียนของคนหลายวัย มีการรับรู้ ร้อยละ 90

4.4.2 จากท่าทีการแสดงออกของกลุ่มคนในชุมชน เห็นด้วยและยินดีให้ความร่วมมือ ร้อยละ 85

4.4.3 การแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา จากการสังเกต ร้อยละ 80

4.4.4 จากการที่ชุมชนมีจิตสำนึกในการทำงานร่วมกัน เห็นคุณค่าของกิจกรรมที่ทำและสามารถสังเกตได้ชัดเจน ร้อยละ 75

4.4.5 เกิดพลังในชุมชนในการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนหลายวัยจากการสัมภาษณ์ เห็นด้วย ร้อยละ 70

4.4.6 ทุกช่วงวัยได้เรียนรู้ร่วมกันและมีพฤติกรรมในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยกันด้วยดีร้อยละ 80 ขึ้นไป

4.4.7 ทุกช่วงวัยได้แสดงศักยภาพของตนเองอย่างเต็มความสามารถและเป็นที่ยอมรับของชุมชน ร้อยละ 80

4.4.8 กิจกรรมที่ทำร่วมกันทำก่อให้เกิดคุณค่ากับตัวเอง คุณค่ากับผู้อื่น คุณค่ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างสันติสุข มีความสุขและมีภูมิคุ้มกันต่อไปร้อยละ 80 ขึ้นไป

4.4.9 พฤติกรรมที่กลุ่มคนในชุมชนได้แสดงออกมาเกิดจากการที่รับรู้ถึงสิ่งที่ทำและมีท่าทียอมรับเห็นด้วย อยากมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ ก่อให้เกิดจิตสำนึกที่ดีและกลายเป็นพลังในการขับเคลื่อนต่อไป เฉลี่ยร้อยละ 80

4.4.10 พฤติกรรมของกลุ่มคนหลายวัยที่ผ่านการเรียนรู้ในห้องเรียนของคนหลายวัย ดังนี้

1) วัยเด็กและเยาวชน ร้อยละ 80 เป็นคนที่ใฝ่รู้ใฝ่เรียน เป็นผู้ตื่นรู้ และร้อยละ 20 เป็นผู้ที่ต้องสร้างแรงจูงใจ และกระตุ้นให้มีโอกาสได้แสดงออก

2) วัยแรงงาน ร้อยละ 70 เป็นผู้ที่เปิดใจรับการเรียนรู้ใฝ่เรียนรู้ แสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเอง และร้อยละ 30 ต้องการหาอาชีพเสริมที่ก่อให้เกิดรายได้ เพื่อดูแลครอบครัว

3) วัยสูงอายุ ร้อยละ 90 เป็นผู้มีจิตอาสา เสียสละ ทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ เพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาสากลจากวัยเด็กและเยาวชน และร้อยละ 10 มีปัญหาด้านสุขภาพ มีภารกิจต้องดูแลหลาน และดูแลบ้าน

5. สรุปผล

จากพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นที่พึงประสงค์และเป็นพฤติกรรมที่กลุ่มคนหลายวัยในชุมชนได้ร่วมกันกำหนดคุณลักษณะของผู้ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ของคนหลายวัย คือ เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ผู้ต้นรู้ เปิดใจรับการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง เป็นผู้มีจิตอาสา เสียสละให้ด้วยความเต็มใจ และเมื่อนำมาใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ปรากฏว่ากลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะตามเป้าประสงค์ ก่อให้เกิดผลดีบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ตามฐานคิดที่ว่า “ห้องเรียนของคนหลายวัย สานสายใยภูมิปัญญา เพื่อพึ่งพาและแบ่งปัน มุ่งสร้างสรรค์สังคมไทย” ทำให้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ กระบวนการเรียนรู้ใหม่และวัฒนธรรมใหม่ในชุมชนสามารถนำกระบวนการห้องเรียนของคนหลายวัยนี้ไปใช้ได้ในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป